T084 TKL 2 (09) 1509 Luận Đại Trí Độ 48.Giải Thích Mười Tám Không

Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 31 119

LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ QUYEÅN 31

48-GIAÛI THÍCH MÖÔØI TAÙM KHOÂNG

KINH: Laïi nöõa, naøy Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt muoán truï noäi khoâng, ngoaïi khoâng, noäi ngoaïi khoâng, khoâng khoâng, ñaïi khoâng, ñeä nhaát nghóa khoâng, höõu vi khoâng, voâ vi khoâng, taát caùnh khoâng, voâ thæ khoâng, taùn khoâng, taùnh khoâng, töï töôùng khoâng, chö phaùp khoâng, baát khaû ñaéc khoâng, voâ phaùp khoâng, höõu phaùp khoâng, voâ phaùp höõu phaùp khoâng, neân hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät. LUAÄN. 1. Noäi khoâng: Noäi phaùp, noäi phaùp khoâng. Noäi phaùp laø saùu phaùp nhaäp, maét, tai, muõi, löôõi, thaân, yù beân trong. Maét khoâng, laø voâ ngaõ, voâ ngaõ sôû, khoâng coù phaùp maét. Tai, muõi, löôõi, thaân, yù cuõng nhö vaäy. 2. Ngoaïi khoâng: Ngoaïi phaùp, ngoaïi phaùp khoâng. Ngoaïi phaùp laø saùu nhaäp saéc, tieáng, muøi, vò, xuùc, phaùp beân ngoaøi. Saéc khoâng, laø voâ ngaõ, voâ ngaõ sôû, khoâng coù phaùp saéc. Tieáng, muøi, vò, xuùc, phaùp cuõng nhö vaäy. 3. Noäi ngoaïi khoâng: Noäi ngoaïi phaùp, noäi ngoaïi phaùp khoâng. Noäi ngoaïi phaùp laø möôøi hai nhaäp trong ngoaøi. Trong möôøi hai nhaäp, laø voâ ngaõ, voâ ngaõ sôû, khoâng coù phaùp trong ngoaøi. Hoûi: Vì caùc phaùp voâ löôïng, neân caùi khoâng tuøy theo phaùp cuõng voâ löôïng, côù sao chæ noùi möôøi taùm? Neáu löôïc noùi thì neân noùi moät khoâng, laø heát thaûy phaùp khoâng. Neáu noùi roäng thì tuøy moãi moãi phaùp khoâng, laø maét khoâng, saéc khoâng... raát nhieàu, côù gì chæ noùi möôøi taùm khoâng? Ñaùp: Neáu löôïc noùi thì vieäc khoâng khaép, neáu noùi roäng thì vieäc phoàn taïp; ví nhö thuoác chöõa maét, ít thì beänh khoâng laønh, nhieàu thì laøm taêng beänh. Theo beänh cho thuoác, khoâng ñöôïc taêng giaûm thì beänh ñöôïc laønh. Khoâng cuõng nhö vaäy, neáu Phaät chæ noùi moät khoâng, thì khoâng theå phaù heát taø kieán vaø phieàn naõo, coøn neáu tuøy theo moãi taø kieán maø roäng noùi khoâng,

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 31 120

thì quaù nhieàu khoâng, ngöôøi ta seõ öa ñaém töôùng khoâng, bò ñoïa vaøo taø kieán ñoaïn dieät. Noùi möôøi taùm khoâng, vöøa ñöôïc trung bình. Laïi nöõa, hoaëc noùi möôøi, hoaëc noùi möôøi laêm, ñeàu coù nghi hoaëc, vaø ñoù khoâng phaûi laø caâu ñaùng hoûi. Laïi nöõa, phaùp thieän aùc, ñeàu coù soá nhaát ñònh, hoaëc Boán nieäm xöù, hoaëc Boán chaùnh caàn, Ba möôi baûy phaåm, Möôøi löïc, Boán voâ sôû uùy, Boán voâ ngaïi trí, Möôøi taùm phaùp khoâng chung, Naêm uaån, Möôøi hai nhaäp, Möôøi taùm giôùi, Möôøi hai nhaân duyeân, Ba ñoäc, Ba kieát, Boán löu, Naêm trieàn caùi... caùc phaùp ñeàu coù soá nhaát ñònh. Ñeå phaù chaáp tröôùc ñoái vôùi möôøi taùm loaïi phaùp neân noùi Möôøi taùm khoâng. Hoûi: Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng, vôùi möôøi taùm phaùp khoâng, laø khaùc hay laø moät? Neáu khaùc, vaäy lìa möôøi taùm khoâng, thì theá naøo laø Baùt-nhaõ khoâng? Laïi nhö Phaät daïy: Theá naøo laø Baùt-nhaõ Ba-la-maät? Ñoù laø saéc khoâng; thoï, töôûng, haønh, thöùc khoâng; cho ñeán heát thaûy chuûng trí khoâng. Neáu khoâng khaùc thì côù sao noùi muoán truï möôøi taùm khoâng, neân hoïc Baùt- nhaõ Ba-la-maät? Ñaùp: Coù nhaân duyeân noùi khaùc, coù nhaân duyeân noùi moät. Khaùc laø Baùt- nhaõ Ba-la-maät laø thaät töôùng caùc phaùp, döùt taát caû phaùp quaùn, coøn möôøi taùm khoâng thì chính laø möôøi taùm caùch quaùn, khieán caùc phaùp khoâng. Boà- taùt hoïc thaät töôùng caùc phaùp aáy, coù theå laøm phaùt sanh möôøi taùm khoâng, aáy laø khaùc. Moät laø möôøi taùm khoâng laø khoâng, khoâng coù töôùng gì, Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng laø khoâng, khoâng coù töôùng gì. Möôøi taùm khoâng laø lìa boû töôùng, Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng laø lìa boû töôùng heát thaûy phaùp. Möôøi taùm khoâng khoâng tröôùc töôùng, Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng khoâng tröôùc töôùng. Vì vaäy neân hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì chính laø hoïc möôøi taùm khoâng, khoâng khaùc. Baùt-nhaõ Ba-la-maät coù hai phaàn: nhoû vaø lôùn. Muoán ñöôïc lôùn, tröôùc neân hoïc moân phöông tieän nhoû; muoán ñöôïc trí tueä lôùn, thì neân hoïc Möôøi taùm khoâng. Truï vaøo moân phöông tieän tieåu trí tueä aáy, coù theå ñöôïc Möôøi taùm khoâng. Theá naøo laø moân phöông tieän? Ñoù laø ñoïc tuïng, ghi nhôù ñuùng, tö duy ñuùng, tu haønh ñuùng nhö kinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät noùi. Ví nhö ngöôøi muoán ñöôïc ngoïc baùu quyù, haõy ñi vaøo bieån lôùn, neáu muoán ñöôïc ngoïc baùu trí tueä veà noäi Khoâng tam-muoäi... haõy ñi vaøo bieån lôùn Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Hoûi: Côù sao haønh giaû khi hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät laïi truï noäi khoâng, ngoaïi khoâng, noäi ngoaïi khoâng? Ñaùp: Theá gian coù boán thöù ñieân ñaûo: nôi baát tònh ñieân ñaûo töôûng tònh, nôi khoå ñieân ñaûo töôûng vui, nôi voâ thöôøng ñieân ñaûo töôûng thöôøng, nôi

voâ ngaõ ñieân ñaûo töôûng ngaõ. Haønh giaû vì phaù boán ñieân ñaûo aáy neân tu Boán nieäm xöù, theo möôøi hai caùch quaùn (quaùn noäi thaân, ngoaïi thaân, noäi ngoaïi thaân, quaùn noäi thoï, ngoaïi thoï, noäi ngoaïi thoï, quaùn noäi taâm, ngoaïi taâm, noäi ngoaïi taâm, quaùn noäi phaùp, ngoaïi phaùp, noäi ngoaïi phaùp – N.D). Ñaàu tieân quaùn noäi thaân ñaày daãy ba möôi saùu vaät baát tònh, chín loå thöôøng chaûy nhô, raát ñaùng nhaøm sôï. Töôùng tònh khoâng theå coù ñöôïc, vì töôùng tònh khoâng theå coù ñöôïc, neân goïi laø noäi khoâng. Haønh giaû ñaõ bieát noäi thaân

baát tònh, quaùn thaân saéc ñaém tröôùc beân ngoaøi cuõng gioáng nhö vaäy; ñeàu thaät baát tònh, keû ngu cuoàng hoaëc, bò daâm duïc che taâm, neân cho laø tònh, quaùn thaân saéc ñaém tröôùc beân ngoaøi cuõng nhö thaân ta, töôùng tònh khoâng theå coù ñöôïc; aáy laø ngoaïi khoâng. Haønh giaû neáu quaùn thaân mình baát tònh thì hoaëc cho thaân saéc ngoaøi laø tònh; neáu quaùn thaân saéc ngoaøi baát tònh thì hoaëc cho thaân mình laø tònh, nay quaùn caû trong ngoaøi, thaân ta baát tònh, ngoaøi cuõng nhö vaäy, thaân ngoaøi baát tònh, ta cuõng nhö vaäy, moät möïc baèng nhau khoâng khaùc. Trong ñoù töôùng tònh khoâng theå coù ñöôïc; aáy goïi laø noäi ngoaïi khoâng. Haønh giaû suy nghó bieát noäi ngoaïi thaân ñeàu thaät baát tònh maø vì keû meâ laàm nhieãm aùi saâu daøy, do ñoù neân phaûi thoï thaân. Thaân laø khoå lôùn, maø keû ngu cho laø vui. Hoûi: Ba thoï ñeàu thuoäc ngoaïi nhaäp, côù sao noùi quaùn noäi thoï? Ñaùp: Saùu traàn luùc ñaàu cuøng saùu caên hoøa hôïp sanh vui, aáy laø vui ngoaøi; sau ñoù tham ñaém saâu vaøo sanh vui, goïi laø vui trong. Laïi nöõa, duyeân phaùp beân trong sanh vui, goïi laø vui trong; duyeân phaùp beân ngoaøi sanh vui, goïi laø vui ngoaøi. Laïi nöõa, caùi vui töông öng vôùi naêm thöùc goïi laø vui ngoaøi. Caùi vui töông öng vôùi yù thöùc goïi laø vui trong. Caùi vui thoâ goïi laø vui ngoaøi, caùi vui teá goïi laø vui trong. Nhö vaäy laø phaân bieät vui trong vui ngoaøi. Thoï khoå, thoï khoâng vui khoâng khoå cuõng nhö vaäy. Laïi nöõa, haønh giaû suy nghó quaùn caùi vui trong aáy thaät coù theå coù chaêng? Lieàn phaân bieät bieát thaät khoâng theå coù ñöôïc, maø chæ laø khoå cöôõng cho laø vui. Vì côù sao? Vì caùi vui aáy töø nhaân duyeân khoå maø sanh, cuõng sanh quaû baùo khoå, vì vui khoâng chaùn ñuû cho neân khoå. Laïi nöõa, nhö ngöôøi bò gheû ngöùa, gaõi tuy vui ít maø sau caøng laøm toån thöông thaân, laø khoå lôùn. Ngöôøi ngu cho laø vui, ngöôøi trí chæ thaáy laø khoå. Nhö vaäy theá gian vì beänh ñieân ñaûo töôûng vui neân ñaém tröôùc naêm duïc, phieàn naõo theâm nhieàu. Vì vaäy neân haønh giaû chaúng thaáy vui chæ thaáy khoå, nhö beänh nhö ung, nhö gheû, nhö ñaâm. Laïi nöõa, vui ít khoå nhieàu, vui ít khoâng hieän ra neân goïi laø khoå, nhö

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 31 122

nöôùc soâng lôùn, neùm vaøo moät haït muoái, thì maát töôùng muoái, khoâng goïi laø maën. Laïi nöõa, caùi vui khoâng nhaát ñònh, ñaây cho laø vui, kia cho laø khoå, kia cho laø vui, ñaây cho laø khoå; giöõ ñöôïc laø vui, maát ñi laø khoå, ngu cho laø vui, trí cho laø khoå, thaáy tai hoaïn cuûa vui cho laø khoå, khoâng thaáy tai hoaïn cuûa vui cho laø vui; khoâng thaáy töôùng voâ thöôøng cuûa vui cho laø vui; thaáy töôùng voâ thöôøng cuûa vui cho laø khoå; ngöôøi chöa lìa duïc cho laø vui, ngöôøi lìa duïc cho laø khoå. Nhö vaäy, quaùn vui laø khoå, quaùn khoå nhö teân ñaâm vaøo thaân, quaùn töôùng khoâng khoå khoâng vui voâ thöôøng bieán ñoåi. Nhö vaäy, quaùn ba thöù thoï, taâm lieàn lìa boû; aáy goïi laø quaùn noäi thoï khoâng. Quaùn ngoaïi thoï, noäi ngoaïi thoï cuõng nhö vaäy. Haønh giaû laïi suy nghó: Neáu vui töùc laø khoå, thì ai thoï caùi khoå aáy? Suy nghó roài bieát chính taâm thoï, vaäy sau tieáp quaùn taâm laø thaät hay laø hö? Quaùn taâm voâ thöôøng bò sanh, truï, dò, dieät, taâm thoï khoå, taâm thoï vui, taâm thoï khoâng khoå khoâng vui, moãi nieäm khaùc nhau; taâm thoï vui dieät thì taâm thoï khoå sanh, taâm thoï khoå truï trong choác laùt roài trôû laïi

dieät, tieáp sanh taâm thoï khoâng khoå khoâng vui. Bieát khi aáy taâm thoï khoâng khoå khoâng vui truï roài trôû laïi dieät, dieät roài laïi sanh taâm thoï vui. Ba thoï voâ thöôøng, cho neân taâm cuõng voâ thöôøng. Laïi nöõa, bieát taâm oâ nhieãm, taâm khoâng oâ nhieãm, taâm giaän, taâm khoâng giaän, taâm si, taâm khoâng si, taâm taùn loaïn, taâm thu nhieáp, taâm troùi buoäc, taâm giaûi thoaùt. Caùc taâm nhö vaäy, moãi moãi töôùng khaùc nhau, bieát taâm voâ thöôøng, khoâng coù taâm nhaát ñònh thöôøng truù, taâm thoï khoå thoï vui... ñeàu töø nhaân duyeân hoøa hieäp sanh, nhaân duyeân ly taùn, taâm cuõng dieät theo. Nhö vaäy quaùn taâm trong, taâm ngoaøi, taâm trong ngoaøi ñeàu laø voâ thöôøng. Hoûi: Taâm nhieáp thuoäc noäi nhaäp, côù sao noùi ngoaïi taâm? Ñaùp: Taâm quaùn noäi thaân goïi laø noäi taâm, taâm quaùn ngoaïi thaân goïi laø ngoaïi taâm. Laïi nöõa, duyeân phaùp beân trong laø noäi taâm, duyeân phaùp beân ngoaøi laø ngoaïi taâm. Laïi nöõa, naêm thöùc thöôøng duyeân phaùp beân ngoaøi, khoâng phaân bieät ñöôïc neân goïi laø ngoaïi taâm, yù thöùc duyeân phaùp beân trong, cuõng phaân bieät ñöôïc toát xaáu, neân goïi laø noäi taâm. Laïi nöõa, yù thöùc luùc môùi sanh khôûi, khoâng phaân bieät quyeát ñònh ñöôïc, aáy laø ngoaïi taâm, yù thöùc chuyeån saâu, phaân bieät thuû töôùng, aáy laø noäi taâm. Nhö vaäy laø phaân bieät noäi taâm, ngoaïi taâm. Haønh giaû taâm yù chuyeån ñoåi, bieát thaân laø baát tònh, bieát thoï laø khoå, bieát taâm laø voâ thöôøng, song vì kieát söû chöa döùt neân hoaëc sanh taâm chaáp

toâi, ta, suy nghó nhö vaày: Neáu taâm voâ thöôøng thì ai bieát taâm aáy? Taâm thuoäc veà ai? Ai laø chuû taâm? Vaø heát thaûy caùc vaät, thoï khoå thoï vui, laø sôû höõu cuûa ai? Lieàn phaân bieät bieát khoâng coù chuû rieâng, chæ do thuû laáy töôùng naêm uaån, chaáp coù töôùng ngöôøi maø sanh taâm chaáp ta, vì taâm chaáp ta neân sanh taâm chaáp cuûa ta. Coù taâm chaáp cuûa ta neân caùi gì coù lôïi ích cho ta thì sanh taâm tham muoán, traùi nghòch vôùi ta thì sanh taâm saân haän. Kieát söû aáy khoâng töø trí tueä sanh, maø töø cuoàng hoaëc sanh, aáy goïi laø si. Ba ñoäc tham, saân, si laø coäi goác caùc phieàn naõo, vì ñeàu do chaáp ta, toâi. Laøm phöôùc ñöùc laø ta sau seõ ñöôïc phöôùc ñöùc, vaø tu phaùp trôï ñaïo, ta seõ ñöôïc giaûi thoaùt. Luùc ñaàu thuû laáy töôùng neân goïi laø töôùng uaån; nhaân ta, toâi maø khôûi leân kieát söû vaø caùc thieän haønh, aáy laø haønh uaån; hai uaån aáy laø phaùp nieäm xöù. Trong phaùp töôûng uaån, haønh uaån, tìm caùi ta khoâng theå coù ñöôïc. Vì sao? Vì caùc phaùp aáy ñeàu töø nhaân duyeân sanh, ñeàu laø phaùp taïo taùc, khoâng beàn chaéc, khoâng thaät coù ta. Haønh uaån nhö caây chuoái, loät töøng beï ra tìm trong ñoù khoâng coù loõi cöùng, laïi nhö ôû xa thaáy soùng naéng, khoâng nöôùc maø töôûng ñoù laø nöôùc, chæ doái gaït con maét. Nhö vaäy quaùn noäi phaùp, ngoaïi phaùp, noäi ngoaïi phaùp. Hoûi: Phaùp nhieáp thuoäc ngoaïi nhaäp, côù sao noùi laø noäi phaùp? Ñaùp: Noäi phaùp laø töôûng uaån, haønh uaån töông öng vôùi noäi taâm. Ngoaïi phaùp laø töôûng uaån, haønh uaån töông öng vôùi ngoaïi taâm vaø caùc haønh khoâng töông öng vôùi taâm, vaø phaùp voâ vi, ñoàng ñeàu quaùn saùt trong moät luùc, goïi laø quaùn noäi ngoaïi phaùp. Laïi nöõa, noäi phaùp laø saùu caên, ngoaïi phaùp laø saùu traàn. Laïi nöõa, toång quaùn thaân, thoï, taâm vaø töôûng

uaån, haønh uaån, laø phaùp nieäm xöù. Vì sao? Vì haønh giaû ñaõ ôû nôi töôûng uaån, haønh uaån vaø voâ vi phaùp tìm caùi ta khoâng theå coù ñöôïc, trôû laïi ôû nôi thaân, thoï, taâm, tìm caùi ta cuõng khoâng theå coù ñöôïc. Nhö vaäy ôû trong heát thaûy phaùp hoaëc saéc, hoaëc phi saéc, hoaëc coù theå thaáy, hoaëc khoâng theå thaáy, hoaëc coù ñoái ngaïi, hoaëc khoâng ñoái ngaïi, hoaëc höõu laäu hoaëc voâ laäu, hoaëc höõu vi hoaëc voâ vi, hoaëc xa hoaëc gaàn, hoaëc thoâ hoaëc teá, ôû trong ñoù tìm caùi ta ñeàu khoâng theå coù ñöôïc, chæ do naêm uaån hoøa hôïp neân cöôõng goïi laø chuùng sanh, chuùng sanh töùc laø ta. Ta khoâng theå coù ñöôïc, neân cuõng khoâng coù cuûa ta. Cuûa ta khoâng theå coù ñöôïc, neân taát caû phieàn naõo ñeàu bò suy moûng. Laïi nöõa, thaân nieäm xöù laø heát thaûy saéc phaùp. Haønh giaû quaùn noäi saéc voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ; quaùn ngoaïi saéc, quaùn noäi ngoaïi saéc cuõng nhö vaäy. Quaùn thoï, taâm, phaùp cuõng nhö vaäy. Tam-muoäi töông öng töù nieäm xöù noäi quaùn, goïi laø noäi khoâng. Tam- muoäi töông öng töù nieäm xöù ngoaïi quaùn, goïi laø ngoaïi khoâng. Tam-muoäi

töông öng töù nieäm xöù noäi ngoaïi quaùn, goïi laø noäi ngoaïi khoâng. Hoûi: Khoâng aáy laø do naêng löïc tam-muoäi neân khoâng, hay laø phaùp aáy töï khoâng? Ñaùp: Coù ngöôøi noùi: Vì löïc tam-muoäi neân khoâng, nhö Kinh noùi: ba tam-muoäi, ba cöûa giaûi thoaùt laø khoâng, voâ töôùng, voâ taùc. Khoâng tam-muoäi aáy laø duyeân nôi thaân, thoï, taâm, phaùp, khoâng tìm thaáy ta, cuûa ta, neân goïi laø khoâng. Hoûi: Phaùp Töù nieäm xöù khoâng, caû boán ñeàu neân quaùn voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ; cöù sao ñoái vôùi thaân quaùn baát tònh, ñoái vôùi thoï quaùn khoå, ñoái vôùi taâm quaùn voâ thöôøng, ñoái vôùi phaùp quaùn voâ ngaõ? Ñaùp: Tuy boán phaùp ñeàu quaùn laø voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ, song chuùng sanh ñoái vôùi thaân phaàn nhieàu ñieân ñaûo ñaém tröôùc cho laø tònh, ñoái vôùi thoï phaàn nhieàu ñieân ñaûo ñaém tröôùc cho laø vui, ñoái vôùi taâm phaàn nhieàu ñieân ñaûo ñaém tröôùc cho laø thöôøng, ñoái vôùi phaùp phaàn nhieàu ñieân ñaûo ñaém tröôùc cho laø ngaõ. Vì vaäy neân haønh giaû quaùn thaân baát tònh, quaùn thoï laø khoå, quaùn taâm voâ thöôøng, quaùn phaùp voâ ngaõ. Laïi nöõa, noäi ngoaïi khoâng laø khoâng coù phaùp trong ngoaøi nhaát ñònh, chæ do ñoái ñaõi nhau goïi laø trong ngoaøi, kia cho laø ngoaøi, ta cho laø trong, ta cho laø ngoaøi, kia cho laø trong, noäi phaùp heä thuoäc theo ngöôøi laø trong, ngoaïi phaùp dính maéc theo ngöôøi laø ngoaïi. Nhö ngöôøi cho nhaø mình laø noäi, nhaø ngöôøi laø ngoaïi. Haønh giaû quaùn phaùp noäi ngoaïi khoâng coù töôùng nhaát ñònh, cho neân khoâng. Laïi nöõa, phaùp noäi ngoaïi aáy, khoâng coù töï tính. Vì sao? Vì do hoøa hôïp sanh; phaùp noäi ngoaïi aáy cuõng khoâng ôû trong nhaân duyeân hoøa hôïp. Neáu trong nhaân duyeân voán khoâng coù phaùp, thì ôû choã khaùc cuõng khoâng, nhaân duyeân cuûa noäi ngoaïi phaùp cuõng khoâng, vì nhaân duyeân khoâng neân phaùp noäi ngoaïi khoâng. Hoûi: Phaùp noäi ngoaïi ñònh coù, cöù sao noùi khoâng? Nhö tay, chaân... hoøa hôïp neân coù thaân; goïi laø noäi phaùp. Nhö keøo, coät, vaùch... hoøa hôïp neân coù nhaø; goïi laø ngoaïi phaùp. Thaân aáy tuy coù teân goïi rieâng, nhöng cuõng khoâng khaùc chaân, tay... Vì cöù sao? Vì lìa chaân, tay... thì thaân khoâng theå coù ñöôïc, nhaø cuõng

nhö vaäy ö? Ñaùp: Neáu chaân khoâng khaùc thaân, thì ñaàu cuõng nhö chaân, vì chaân vôùi thaân khoâng khaùc. Neáu ñaàu laø chaân, thì raát ñaùng cöôøi. Hoûi: Neáu thaân vôùi chaân khoâng khaùc, thì coù loãi nhö vaäy, coøn nay coù theå chaân tay... hoøa hôïp laïi maø coù phaùp sanh ra goïi laø thaân, thaân tuy khaùc vôùi chaân tay... nhöng phaûi nöông chaân maø toàn taïi. Nhö nhieàu sôïi chæ hoøa hôïp sanh ra taám vaûi, taám vaûi nöông nôi chæ maø toàn taïi?

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 31 125

Ñaùp: Thaân phaùp aáy (thaân laø moät phaùp – N.D) coù ñaày ñuû trong moãi phaàn chaân, tay... hay chia ra coù trong moãi phaàn? Neáu coù ñaày ñuû trong moãi phaàn, thì ôû phaàn ñaàu leõ ñaùng coù phaàn chaân. Vì sao? Vì thaân phaùp coù ñaày ñuû; neáu chia ra coù trong moãi phaàn, thì thaân phaùp vôùi phaàn chaân khoâng khaùc. Laïi thaân laø moät phaùp, sôû nhaân thaønh ra noù coù nhieàu, moät chaúng laøm nhieàu, nhieàu chaúng laøm moät. Laïi nöõa, neáu töø phaàn chaân... rieâng coù thaân, thì traùi ngöôïc vôùi taát caû theá gian. Vì vaäy neân khoâng ñöôïc noùi thaân töùc laø caùc phaàn, cuõng khoâng ñöôïc noùi khaùc caùc phaàn. Vì nhö vaäy thì khoâng thaân, thaân khoâng coù neân caùc phaàn chaân... cuõng khoâng coù. Nhö vaäy goïi laø noäi khoâng. Ngoaïi phaùp nhö phoøng xaù cuõng khoâng nhö vaäy; aáy goïi laø ngoaïi khoâng. Hoûi: Phaù thaân, nhaø... aáy laø phaù moät, phaù khaùc. Phaù moät phaù khaùc laø phaù kinh ngoaïi ñaïo, coøn trong kinh Phaät thaät coù phaùp trong ngoaøi, ñoù laø trong saùu caên ngoaøi saùu traàn, ñaây côù sao khoâng? Ñaùp: Phaùp trong ngoaøi aáy laø hoøa hôïp giaû danh nhö thaân, nhaø. Laïi nöõa, löôïc noùi coù hai thöù khoâng: chuùng sanh khoâng, phaùp khoâng. Ñoái vôùi ñeä töû Tieåu thöøa ñoän caên noùi chuùng sanh khoâng, vì ta vaø cuûa ta khoâng coù, thì khoâng ñaém tröôùc phaùp khaùc; ñoái vôùi ñeä töû Ñaïi thöøa lôïi caên noùi phaùp khoâng, lieàn bieát theá gian thöôøng khoâng tòch nhö Nieát-baøn. Thanh vaên noùi noäi khoâng, ôû nôi noäi phaùp khoâng ta, khoâng cuûa ta, voâ thöôøng, khoâng ngöôøi laøm, khoâng ngöôøi bieát, khoâng ngöôøi thoï; aáy goïi laø noäi khoâng. Ngoaïi khoâng cuõng nhö vaäy, Thanh vaên khoâng noùi töôùng noäi phaùp, töôùng ngoaïi phaùp töùc laø khoâng. Ñaïi thöøa noùi nôi noäi phaùp khoâng coù töôùng noäi phaùp, nôi ngoaïi phaùp khoâng coù töôùng ngoaïi phaùp. Nhö trong Baùt-nhaõ Ba-la-maät noùi: saéc, saéc töôùng khoâng; thoï, töôûng, haønh, thöùc, thöùc töôùng khoâng. Nhaõn, nhaõn töôùng khoâng; nhó, tyû, thieät, thaân, yù, yù töôùng khoâng. Saéc, saéc töôùng khoâng; thanh, höông, vò, xuùc, phaùp, phaùp töôùng khoâng. Nhö vaäy, heát thaûy caùc phaùp, töï phaùp khoâng. Hoûi: Hai loái noùi noäi ngoaïi khoâng aáy, loái noùi naøo thaät? Ñaùp: Caû hai ñeàu thaät, chæ vì haøng tieåu trí ñoän caên neân tröôùc noùi chuùng sanh khoâng, sau vì ñaïi trí lôïi caên neân noùi phaùp khoâng, nhö ngöôøi bò nhoát nguïc, coù keû phaù hoaïi goâng cuøm, saùt thöông lính nguïc, tuøy yù ñi khoûi, laïi coù keû sôï haõi, leùn ñuïc vaùch töôøng, cuõng ñöôïc ra khoûi. Ngöôøi Thanh vaên chæ phaù nhaân duyeân ta, toâi, khoâng sanh caùc phieàn naõo, lìa caùc phaùp aùi, sôï haõi caùi khoå giaø, beänh, cheát vaø aùc ñaïo, khoâng coøn muoán suy tìm goác ngoïn roõ raøng, phaù hoaïi caùc phaùp, chæ coát moät vieäc ñöôïc giaûi thoaùt. Ngöôøi Ñaïi thöøa, phaù nguïc ba coõi, haøng phuïc ma

quaân, döùt caùc kieát söû vaø taäp khí, hieåu roõ goác ngoïn heát thaûy phaùp, thoâng ñaït voâ ngaïi, phaù taùn caùc phaùp, laøm

cho theá gian nhö Nieát-baøn, ñoàng töôùng tòch dieät, ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, laøm cho heát thaûy chuùng sanh ra khoûi ba coõi. Hoûi: Côù sao Ñaïi thöøa phaù hoaïi caùc phaùp? Ñaùp: Phaät daïy saéc töø caùc nhaân duyeân sanh, khoâng coù chaéc thaät, nhö soùng nöôùc thaønh boït, taïm thaáy lieàn tan, saéc cuõng nhö vaäy. Boán ñaïi ñôøi nay vaø haønh nghieäp ñôøi tröôùc laøm cho nhaân duyeân hoøa hôïp thaønh saéc, nhaân duyeân dieät neân saéc cuõng dieät, haønh ñaïo voâ thöôøng, chuyeån vaøo cöûa khoâng. Vì sao? Vì caùc phaùp sanh dieät khoâng coù luùc ngöng truï; neáu khoâng coù luùc ngöng truï thì khoâng theå thuû laáy. Laïi nöõa, vì laø töôùng höõu vi, khi sanh coù dieät, khi dieät coù sanh. Neáu ñaõ sanh thì sanh khoâng coù choã duøng, neáu chöa sanh, thì sanh khoâng sanh ñöôïc chi, cuøng vôùi sanh cuõng khoâng khaùc. Vì côù sao? Vì sanh, neáu sanh ra phaùp, thì leõ ñaùng coù caùi sanh ra sanh, laïi phaûi coù caùi sanh ra caùi sanh nöõa, nhö vaäy thì voâ cuøng. Neáu caùi sanh ra sanh laïi khoâng do caùc sanh khaùc, thì sanh cuõng chaúng neân coù sanh; neáu sanh khoâng coù sanh thì phaùp cuõng chaúng neân coù sanh. Nhö vaäy sanh khoâng theå coù ñöôïc. Dieät cuõng nhö vaäy. Vì vaäy, caùc phaùp laø khoâng, chaúng sanh chaúng dieät; aáy laø thaät. Laïi nöõa, caùc phaùp ñeàu coù, cuoái cuøng trôû veà khoâng coù; neáu sau khoâng coù thì tröôùc cuõng neân khoâng; nhö ngöôøi ñi giaøy, luùc ñaàu ñaõ coù cuõ, vì vi teá neân khoâng bieát; neáu luùc ñaàu khoâng cuõ, thì neân thöôøng môùi maõi; neáu luùc sau coù cuõ, thì luùc ñaàu cuõng coù cuõ. Phaùp cuõng nhö vaäy, luùc sau coù khoâng neân luùc ñaàu cuõng coù khoâng. Vì vaäy neân taát caû phaùp ñeàu neân khoâng. Chæ vì chuùng sanh ñieân ñaûo nhieãm tröôùc saùu caên beân trong, neân haønh giaû phaù ñieân ñaûo aáy, goïi laø noäi khoâng. Ngoaïi khoâng, noäi ngoaïi khoâng cuõng nhö vaäy. 4. Khoâng khoâng: Laáy khoâng phaù noäi khoâng, ngoaïi khoâng, noäi ngoaïi khoâng. Phaù ba khoâng aáy, neân goïi laø khoâng khoâng. Laïi nöõa, tröôùc laáy phaùp khoâng, phaù noäi ngoaïi phaùp, laïi laáy khoâng naøy phaù ba khoâng kia, aáy goïi laø khoâng khoâng. Laïi nöõa, Khoâng tam-muoäi quaùn naêm uaån khoâng, ñöôïc Taùm thaùnh ñaïo, döùt caùc phieàn naõo, ñöôïc Höõu dö Nieát-baøn. Khi chaám döùt thaân maïng do nhaân duyeân haønh nghieäp ñôøi tröôùc coù ñöôïc, muoán buoâng boû Taùm thaùnh ñaïo, neân phaùt sanh Khoâng khoâng tam-muoäi; aáy goïi laø khoâng khoâng. Hoûi: Khoâng vôùi khoâng khoâng khaùc nhau theá naøo? Ñaùp: Khoâng phaù naêm thoï uaån, coøn khoâng khoâng phaù khoâng. Hoûi: Khoâng neáu laø phaùp, thì khoâng laø ñaõ töï phaù; khoâng, neáu chaúng phaûi phaùp, thì khoâng phaù ñöôïc gì? Ñaùp: Khoâng phaù heát thaûy phaùp, chæ coù khoâng coøn laïi. Khoâng phaù

heát thaûy phaùp roài, khoâng cuõng phaûi boû. Vì vaäy neân caàn phaûi laø khoâng khoâng. Laïi nöõa, khoâng duyeân heát thaûy phaùp, khoâng khoâng chæ duyeân khoâng. Nhö moät keû maïnh phaù taát caû giaëc, laïi coù ngöôøi phaù keû maïnh aáy,

khoâng khoâng cuõng nhö vaäy. Laïi nöõa uoáng thuoác, thuoác hay töø beänh, neáu beänh ñaõ laønh thì thuoác cuõng phaûi toáng ra, neáu thuoác khoâng toáng ra, thì thuoác laïi laø bònh. Laáy khoâng töø caùc beänh phieàn naõo, sôï khoâng trôû laïi laøm beänh, neân laïi laáy khoâng xaû khoâng; aáy goïi laø khoâng khoâng. 5. Ñaïi khoâng: ÔÛ trong phaùp Thanh vaên, Phaùp khoâng laø ñaïi khoâng, nhö kinh Ñaïi Khoâng trong Taïp A-haøm (Samyutta Agama) noùi: Sanh laøm nhaân duyeân cho giaø cheát. Neáu coù ngöôøi noùi “laø giaø cheát, laø ngöôøi giaø cheát”. Thì caû hai ñeàu taø kieán. “laø ngöôøi giaø cheát”, aáy laø chuùng sanh khoâng; “laø giaø cheát”, aáy laø phaùp khoâng. Coøn trong kinh Ñaïi thöøa noùi: möôøi phöông, möôøi phöông töôùng khoâng; aáy laø ñaïi khoâng. Hoûi: Möôøi phöông khoâng, côù sao goïi laø ñaïi khoâng? Ñaùp: Phöông ñoâng voâ bieân cho neân goïi laø ñaïi, vaø coù ôû khaép moïi nôi neân goïi laø ñaïi; khaép taát caû saéc phaùp neân goïi laø ñaïi; thöôøng coù neân goïi laø ñaïi; lôïi ích theá gian neân goïi laø ñaïi; laøm cho chuùng sanh khoâng meâ muoäi goïi laø ñaïi. Phaù ñöôïc ñaïi phöông nhö vaäy goïi laø ñaïi khoâng. Caùc thöù Khoâng khaùc chæ phaù phaùp nhaân duyeân sanh, phaùp coù taïo taùc, phaùp thoâ, deã phaù, neân khoâng goïi laø ñaïi. Phöông höôùng chaúng phaûi laø phaùp nhaân duyeân sanh, chaúng phaûi phaùp taïo taùc, laø phaùp vi teá khoù phaù, cho neân goïi laø ñaïi khoâng. Hoûi: Hoaëc trong Phaät phaùp khoâng noùi coù phöông, vì noù khoâng nhieáp thuoäc trong ba voâ vi laø hö khoâng, trí duyeân taän, phi trí duyeân taän (cuõng goïi laø hö khoâng, traïch dieät, phi traïch dieät – N.D), côù sao ñaây laïi noùi coù phöông laø thöôøng, laø phaùp voâ vi, chaúng phaûi nhaân duyeân sanh, phaùp chaúng phaûi taïo taùc, phaùp vi teá? Ñaùp: Phöông trong luaän nghóa cuûa Thanh vaên thì khoâng coù, coøn trong phaùp Ñaïi thöøa, vì theo theá tuïc ñeá neân noùi coù, theo ñeä nhaát nghóa thì heát thaûy ñeàu khoâng theå coù ñöôïc, huoáng gì phöông. Gioáng nhö naêm uaån hoøa hôïp giaû danh laø chuùng sanh, phöông cuõng nhö vaäy. ÔÛ giöõa söï hoøa hôïp cuûa töù ñaïi taïo saéc, phaân bieät so saùnh trong ñaây trong kia maø giaû danh laø phöông. Choã maët trôøi moïc laø phöông Ñoâng, choã maët trôøi laën laø phöông Taây. Nhö vaäy laø töôùng cuûa phöông. Phöông aáy töï nhieân thöôøng coù, chaúng phaûi nhaân duyeân sanh, cuõng chaúng phaûi tröôùc khoâng nay coù, nay coù sau khoâng, cho neân chaúng phaûi laø phaùp taïo taùc. Vì chaúng phaûi hieän tieàn bieát

ñöôïc neân noùi laø phaùp vi teá. Hoûi: Phöông neáu nhö vaäy thì laøm sao phaù ñöôïc? Ñaùp: OÂng khoâng nghe tröôùc ñaây toâi noùi, vì theo tuïc ñeá neân coù, theo ñeä nhaát nghóa neân phaù. Vì tuïc ñeá coù neân khoâng rôi vaøo taø kieán chaáp ñoaïn dieät, vì theo ñeä nhaát nghóa phaù neân khoâng rôi vaøo taø kieán chaáp thöôøng. AÁy laø ñaõ löôïc noùi nghóa ñaïi khoâng. Hoûi: Ñeä nhaát nghóa khoâng cuõng phaù ñöôïc phaùp khoâng taïo taùc, phaùp khoâng nhaân duyeân, phaùp vi teá, côù sao khoâng noùi laø ñaïi khoâng? Ñaùp: Tröôùc ñaõ goïi laø ñaïi, neân ñaây khoâng goïi laø ñaïi, nhöng ñeä nhaát nghóa khoâng, teân tuy khaùc maø nghóa thaät laø ñaïi. Xuaát theá gian cho Nieát- baøn laø ñaïi, theá gian cho phöông laø ñaïi, vì vaäy neân ñeä nhaát nghóa cuõng laø ñaïi khoâng. Laïi nöõa, vì phaù ñaïi taø kieán, veà aùc

thì neân goïi laø ñaïi khoâng. Nhö haønh giaû laáy töø taâm duyeân chuùng sanh trong moät quoác ñoä phöông ñoâng, roài laïi duyeân chuùng sanh moät quoác ñoä, nhö vaäy trong luùc trieån chuyeån duyeân, neáu cho raèng duyeân heát quoác ñoä phöông ñoâng, thì rôi vaøo höõu bieân kieán; neáu cho raèng duyeân chöa heát quoác ñoä phöông ñoâng thì rôi vaøo voâ bieân kieán. Khi sanh hai kieán aáy lieàn maát töø taâm. Neáu laáy phöông khoâng phaù ñoâng phöông aáy, thì döùt hai kieán höõu bieân, voâ bieân. Neáu khoâng laáy phöông khoâng phaù ñoâng phöông, thì taâm höôùng theo ñoâng phöông, taâm theo ñoâng phöông khoâng ngöøng, thì töø taâm döùt, taø taâm sanh; ví nhö luùc nöôùc trieàu daâng ñeán giôùi haïn thöôøng leä, thì xoay trôû laïi, caù neáu khoâng xoay laïi kòp thì bò daït leân bôø, chòu ñuû thöù khoå. Neáu caù coù trí, thì theo nöôùc xoay laïi, vónh vieãn ñöôïc an oån. Haønh giaû cuõng nhö vaäy. Neáu taâm höôùng theo phöông, khoâng xoay laïi kòp thì bò troâi vaøo taø kieán, neáu taâm höôùng theo phöông bieát xoay laïi kòp thôøi khoâng maát töø taâm. Nhö vaäy phaù ñaïi taø kieán veà aùc thì, neân goïi laø ñaïi khoâng. 6. Ñeä nhaát nghóa khoâng: Thaät töôùng cuûa caùc phaùp, vì khoâng phaù khoâng hoaïi. Thaät töôùng aáy cuõng khoâng. Vì sao? Vì khoâng laõnh thoï, khoâng dính maéc. Neáu thaät töôùng caùc phaùp laø coù, thì phaûi coù laõnh thoï, phaûi coù dính maéc; vì khoâng coù thaät, neân khoâng laõnh thoï, khoâng dính maéc; neáu nhö laõnh thoï, dính maéc töùc laø hö doái. Laïi nöõa, phaùp Ñeä nhaát trong caùc phaùp laø Nieát-baøn. Nhö trong A- tyø-ñaøm noùi: Theá naøo laø phaùp höõu thöôïng? Ñoù laø phaùp höõu vi vaø hö khoâng, phi trí duyeân taän (töùc laø phi traïch dieät voâ vi. Nghóa laø phaùp höõu laäu phieàn naõo vì thieáu duyeân neân khoâng sanh khôûi maø thaønh nhö voâ laäu voâ vi, chöù chaúng phaûi thaät voâ laäu voâ vi. Traùi laïi, traïch dieät voâ vi laø do

trí tueä quyeát traïch döùt saïch höõu laäu höõu vi maø thaønh voâ laäu voâ vi, môùi thaät laø Nieát-baøn – N.D). Theá naøo laø phaùp voâ thöôïng? Ñoù laø trí duyeân taän (cuõng töùc laø traïch dieät voâ vi – N.D). Trí duyeân taän töùc laø Nieát-baøn. Trong Nieát-baøn cuõng khoâng coù töôùng Nieát-baøn. Nieát-baøn khoâng, laø ñeä nhaát nghóa khoâng. Hoûi: Neáu Nieát-baøn laø khoâng, voâ töôùng, laøm sao Thaùnh nhaân nöông ba thöøa maø vaøo Nieát-baøn? Laïi, heát thaûy Phaät phaùp ñöôïc noùi ra ñeàu vì Nieát-baøn; ví nhö caùc doøng nöôùc ñeàu chaûy vaøo bieån? Ñaùp: Coù Nieát-baøn, laø phaùp voâ thöôïng ñeä nhaát baùu. Coù hai thöù: 1. Höõu dö Nieát-baøn 2. Voâ dö Nieát-baøn. Caùc phieàn naõo aùi... döùt, goïi laø Höõu dö Nieát-baøn. Thaùnh nhaân thaân nguõ uaån ñôøi naøy chaám döùt khoâng coøn thoï thaân trôû laïi; aáy goïi laø Voâ dö Nieát-baøn. Khoâng ñöôïc noùi Nieát-baøn khoâng coù, nhöng chuùng sanh nghe teân Nieát-baøn, sanh taâm taø kieán, ñaém tröôùc aâm thanh Nieát-baøn vaø sanh hyù luaän cho laø hoaëc coù hoaëc khoâng. Vì ñeå phaù söï chaáp tröôùc aáy neân noùi Nieát-baøn khoâng; neáu ngöôøi chaáp tröôùc coù laø chaáp tröôùc theá gian; neáu chaáp tröôùc khoâng, laø chaáp tröôùc Nieát-baøn. Phaù caùi Nieát-baøn cuûa keû phaøm phu chaáp tröôùc, chöù khoâng phaù Nieát-baøn cuûa baäc Thaùnh chöùng ñaéc. Vì côù sao? Vì thaùnh nhaân ñoái vôùi heát thaûy

phaùp khoâng thuû töôùng. Laïi nöõa, caùc phieàn naõo aùi... giaû danh laø troùi, neáu tu ñaïo, côûi khoûi troùi aáy, ñöôïc giaûi thoaùt töùc goïi laø Nieát-baøn. Laïi khoâng coù phaùp naøo rieâng goïi laø Nieát-baøn; nhö ngöôøi bò cuøm chaân ñöôïc thoaùt, maø hyù luaän raèng: aáy cuøm, aáy chaân, caùi gì laø giaûi thoaùt? Ngöôøi nhö vaäy ñaùng cöôøi, ngoaøi cuøm, ngoaøi chaân coøn tìm söï giaûi thoaùt. Chuùng sanh cuõng nhö vaäy, lìa caùi cuøm nguõ uaån, coøn tìm phaùp giaûi thoaùt? Laïi nöõa, heát thaûy phaùp khoâng lìa ñeä nhaát nghóa, ñeä nhaát nghóa khoâng lìa thaät töôùng caùc phaùp. Laøm cho thaät töôùng caùc phaùp khoâng, goïi laø ñeä nhaát nghóa khoâng. Nhö vaäy, caùc thöù, goïi laø ñeä nhaát nghóa khoâng. 7-8 Höõu vi khoâng, voâ vi khoâng: Höõu vi phaùp laø phaùp do nhaân duyeân hoøa hôïp sanh, ñoù laø Naêm uaån, Möôøi hai nhaäp, Möôøi taùm giôùi... Voâ vi phaùp laø khoâng nhaân duyeân, thöôøng chaúng sanh chaúng dieät nhö hö khoâng. Höõu vi phaùp do hai nhaân duyeân neân khoâng: 1. Laø khoâng ta, khoâng cuûa ta vaø khoâng töôùng thöôøng, khoâng bieán dò, khoâng theå coù ñöôïc neân khoâng. 2. Höõu vi phaùp, töôùng höõu vi phaùp khoâng, chaúng sanh chaúng dieät, khoâng coù gì. Hoûi: Ta, cuûa ta vaø töôùng thöôøng, khoâng theå coù ñöôïc cho neân khoâng;

côù sao noùi höõu vi phaùp, töôùng höõu vi phaùp cuõng khoâng? Ñaùp: Neáu khoâng chuùng sanh, phaùp khoâng choã döïa. Laïi voâ thöôøng neân khoâng coù luùc ngöng truï, khoâng coù luùc truï, neân khoâng theå bieát ñöôïc, cho neân phaùp cuõng khoâng. Hoûi: Trong phaùp höõu vi, töôùng thöôøng laø khoâng theå coù ñöôïc, coøn khoâng theå coù ñöôïc aáy laø chuùng sanh khoâng hay phaùp khoâng? Ñaùp: Coù ngöôøi noùi taâm ta ñieân ñaûo neân chaáp ta laø thöôøng, caùi thöôøng aáy khoâng, thì thuoäc vaøo chuùng sanh khoâng. Coù ngöôøi noùi: cho taâm laø thöôøng, nhö Phaïm thieân vöông noùi, töù ñaïi vaø töù ñaïi sôû taïo saéc ñeàu voâ thöôøng, coøn taâm yù thöùc laø thöôøng. Caùi thöôøng aáy khoâng, thì thuoäc vaøo phaùp khoâng. Hoaëc coù ngöôøi noùi: Naêm uaån töùc laø thöôøng, nhö saéc uaån tuy bieán hoùa maø cuõng khoâng dieät. Caùc uaån khaùc cuõng noùi gioáng nhö taâm. Naêm uaån khoâng töùc laø phaùp khoâng, cho neân thöôøng khoâng, cuõng nhieáp vaøo phaùp khoâng. Laïi nöõa, höõu vi phaùp, voâ vi phaùp khoâng, laø haønh giaû quaùn thaät töôùng phaùp höõu vi, phaùp voâ vi, khoâng coù taùc giaû, chæ do nhaân duyeân hoøa hôïp neân coù, ñeàu laø hö doái, öùc töôûng phaân bieät sanh, khoâng ôû trong, khoâng ôû ngoaøi, khoâng ôû chaëng giöõa, phaøm phu ñieân ñaûo thaáy neân coù, coøn trí giaû ñoái phaùp höõu vi khoâng tìm ñöôïc töôùng noù, bieát noù chæ laø teân giaû. Laáy teân giaû aáy maø daãn ñaïo phaøm phu, bieát noù hö doái khoâng thaät, khoâng sanh, khoâng laøm, taâm khoâng dính maéc. Laïi nöõa, caùc baäc hieàn thaùnh khoâng duyeân phaùp höõu vi maø ñöôïc ñaïo quaû, nhöng do quaùn phaùp höõu vi khoâng, neân ñoái vôùi phaùp höõu vi taâm khoâng vöôùng buoäc. Laïi nöõa, lìa höõu vi thì khoâng coù voâ vi. Vì sao? Vì thaät töôùng cuûa höõu vi chính laø voâ vi; töôùng voâ vi thì chaúng phaûi höõu vi, chæ vì chuùng sanh ñieân ñaûo neân phaân bieät noùi. Töôùng höõu vi laø sanh dieät truï dò, töôùng voâ vi laø chaúng sanh chaúng dieät chaúng truï chaúng dò; aáy laø cöûa ban ñaàu ñeå vaøo Phaät phaùp.

Neáu phaùp voâ vi coù töôùng, thì ñoù laø höõu vi. Höõu vi phaùp sanh töôùng laø Taäp ñeá, dieät töôùng laø Dieät ñeá. Neáu khoâng taäp thì khoâng laøm, neáu khoâng laøm thì khoâng dieät; aáy laø töôùng nhö thaät cuûa voâ vi phaùp. Neáu ngoä ñöôïc thaät töôùng caùc phaùp thì khoâng coøn rôi trong töôùng sanh, dieät, truï, dò, khi aáy khoâng thaáy phaùp höõu vi hôïp vôùi phaùp voâ vi, khoâng thaáy voâ vi hôïp vôùi phaùp höõu vi; khoâng thuû töôùng höõu vi phaùp voâ vi phaùp; aáy laø voâ vi phaùp. Vì sao? Vì neáu phaân bieät höõu vi phaùp voâ vi phaùp, thì ñoái vôùi höõu vi voâ vi bò chöôùng ngaïi. Neáu döùt heát caùc öùc töôûng phaân bieät, döùt caùc duyeân, vì thaät trí khoâng

coù caùc duyeân thì khoâng ñoïa vaøo trong chuùng sanh soá, maø ñöôïc Nieát-baøn an oån thöôøng vui. Hoûi: Naêm khoâng tröôùc ñeàu noùi rieâng, nay höõu vi voâ vi khoâng, côù sao hôïp laïi noùi? Ñaùp: Phaùp höõu vi voâ vi ñoái ñaõi nhau maø coù, neáu tröø höõu vi thì khoâng voâ vi, neáu tröø voâ vi thì khoâng höõu vi, hai phaùp naøy thu nhieáp heát thaûy phaùp. Haønh giaû quaùn phaùp höõu vi coù nhöôïc ñieåm laø voâ thöôøng, khoå, khoâng, bieát phaùp voâ vi coù choã lôïi ích lôùn roäng lôùn, cho neân hai phaùp hieäp laïi noùi. Hoûi: Phaùp höõu vi do nhaân duyeân hoøa hôïp sanh, khoâng coù töï taùnh neân khoâng, vieäc aáy coù theå nhö vaäy, coøn voâ vi phaùp chaúng phaûi laø phaùp do nhaân duyeân sanh, khoâng theå phaù khoâng theå hoaïi, thöôøng nhö hö khoâng, côù sao khoâng? Ñaùp: Nhö tröôùc noùi, neáu tröø höõu vi thì khoâng coù voâ vi, thaät töôùng cuûa höõu vi töùc laø voâ vi, neáu nhö höõu vi khoâng thì voâ vi cuõng khoâng, vì hai söï chaúng khaùc nhau. Laïi nöõa, coù ngöôøi nghe noùi: phaùp höõu vi coù toäi loãi, maø aùi tröôùc phaùp voâ vi, vì aùi tröôùc neân sanh caùc kieát söû, nhö trong A-tyø-ñaøm noùi: Taùm möôi chín söû (trong taùm möôi chín söû maø taùch ra – N.D) duyeân phaùp höõu vi maø phaùt sanh (laø duyeân Khoå, Taäp, Ñaïo ñeá maø khoâng ngoä, phaùt sanh laäu hoaëc; goïi taét laø höõu vi duyeân hoaëc – N.D) saùu söû duyeân phaùp voâ vi maø phaùt sanh (laø duyeân Dieät ñeá ma khoâng ngoä, phaùt sanh laäu hoaëc; goïi taét laø voâ vi duyeân hoaëc – N.D), coøn ba söû (nghi, taø kieán, voâ minh – N.D) thì seõ phaân bieät; voâ minh söû thuoäc Duïc giôùi do thaáy Dieät ñeá ñöôïc ñoaïn tröø, hoaëc duyeân phaùp höõu vi maø phaùt sanh, hoaëc duyeân phaùp voâ vi maø phaùt sanh. Theá naøo laø voâ minh söû do duyeân phaùp höõu vi maø phaùt sanh? Ñoù laø voâ minh söû töông öng vôùi söû, do duyeân phaùp höõu vi maø phaùt sanh (töùc coïng voâ minh – N.D), ñöôïc ñoaïn tröø bôûi thaáy ñöôïc Dieät ñeá. Theá naøo laø voâ minh söû do duyeân phaùp voâ vi phaùt sanh? Ñoù laø voâ minh söû khoâng töông öng (töùc baát coïng voâ minh – N.D), vôùi söû do duyeân phaùp höõu vi maø phaùt sanh, ñöôïc ñoaïn tröø bôûi thaáy ñöôïc Dieät ñeá. Voâ minh söû thuoäc Saéc giôùi, Voâ saéc giôùi cuõng nhö vaäy. Vì kieát söû aáy hay khôûi leân nghieäp baát thieän, do nghieäp baát thieän neân ñoïa vaøo ba ñöôøng aùc, vì theá neân noùi voâ vi phaùp khoâng. Kieát söû duyeân phaùp voâ vi maø phaùt sanh laø nghi, taø kieán, voâ minh. Nghi laø, ñoái vôùi Nieát-baøn nghi laø coù hay laø khoâng? Taø kieán laø, neáu sanh taâm noùi raèng nhaát ñònh khoâng coù Nieát-baøn. Voâ

minh töông öng vôùi nghi, taø kieán aáy cuøng ñoäc ñaàu voâ minh hôïp laïi, laø voâ minh söû. Hoûi: Neáu noùi voâ vi phaùp khoâng, thôøi khaùc gì vôùi taø kieán? Ñaùp: Ngöôøi taø kieán khoâng tin Nieát-baøn, roài sau sanh taâm noùi nhaát ñònh khoâng coù Nieát-baøn, coøn voâ vi phaùp khoâng, laø phaù chaáp thuû töôùng Nieát-baøn, theá laø khaùc. Laïi nöõa, neáu ngöôøi boû höõu vi chaáp tröôùc voâ vi, vì chaáp tröôùc neân voâ vi lieàn thaønh höõu vi, vì vaäy neân tuy phaù voâ vi maø chaúng phaûi taø kieán; aáy goïi laø höõu vi voâ vi khoâng. 9. Taát caùnh khoâng: Laáy höõu vi khoâng, voâ vi khoâng, phaù caùc phaùp khoâng coøn coù soùt thöøa, aáy goïi laø taát caùnh khoâng. Nhö laäu taän A-la-haùn goïi laø taát caùnh thanh tònh (roát raùo thanh tònh); A-na-haøm cho ñeán khi xa lìa duïc söû cuûa coõi voâ sôû höõu xöù, khoâng goïi laø taát caùnh thanh tònh, ñaây cuõng nhö theá. Noäi khoâng, ngoaïi khoâng, noäi ngoaïi khoâng, möôøi phöông khoâng, Ñeä nhaát nghóa khoâng, höõu vi khoâng, voâ vi khoâng, khoâng coøn soùt phaùp gì chaúng khoâng, aáy goïi laø taát caùnh khoâng. Laïi nöõa, neáu ngöôøi coù quyù toäc baûy ñôøi, traêm ngaøn vaïn öùc voâ löôïng ñôøi môùi goïi laø taát caùnh quyù, chöù khoâng phaûi moät ñôøi, hai ñôøi, ba ñôøi quyù toäc laø thaät quyù. Taát caùnh khoâng cuõng nhö vaäy. Töø xöa ñeán ñaây khoâng moät phaùp nhaân duyeân sanh naøo maø nhaát ñònh thaät chaúng khoâng. Coù ngöôøi noùi: Nay tuy khoâng, maø luùc toái sô chaúng khoâng, nhö trôøi khôûi thæ taïo vaät vaø minh sô, vi traàn. Nhöng noù thaûy ñeàu khoâng. Vì sao? Vì quaû (do trôøi, vi traàn taïo ra) voâ thöôøng, neân nhaân (trôøi, minh sô, vi traàn – N.D) cuõng voâ thöôøng; coøn neáu nhö hö khoâng khoâng taùc quaû, cuõng khoâng taùc nhaân, trôøi vaø vi traàn... cuõng neân nhö vaäy. Neáu trôøi vaø vi traàn cuõng thöôøng nhö vaäy, thì khoâng theå sanh voâ thöôøng. Neáu quaù khöù khoâng coù töôùng nhaát ñònh, thì ñôøi vò lai, hieän taïi cuõng nhö vaäy. Trong ba ñôøi khoâng coù moät phaùp naøo nhaát ñònh thaät chaúng khoâng, aáy goïi laø taát caùnh khoâng. Hoûi: Neáu ba ñôøi ñeàu khoâng, cho ñeán vi traàn vaø moät nieäm cuõng khoâng coù, thì laø choã raát ñaùng sôï. Caùc ngöôøi trí tueä vì caùi vui thieàn ñònh neân boû caùi vui theá gian; vì caùi vui Nieát-baøn neân boû caùi vui thieàn ñònh; nay trong taát caùnh khoâng, cho ñeán Nieát-baøn cuõng khoâng coù, vaäy döïa phaùp gì ñeå boû caùi vui Nieát-baøn? Ñaùp: Ngöôøi chaáp tröôùc ta, toâi, quen laáy töôùng moät, khaùc, ñeå phaân bieät caùc phaùp, ngöôøi nhö vaäy thì cho roát raùo khoâng laø ñaùng sôï; nhö Phaät noùi choã raát kinh sôï cuûa keû phaøm phu ñoù laø khoâng ta, khoâng cuûa ta. Laïi nöõa, phaùp höõu vi coù ba ñôøi, vì laø phaùp höõu laäu neân sanh aùi tröôùc.

Nieát-baøn laø döùt heát thaûy aùi tröôùc, côù sao ñoái Nieát-baøn coøn caàu lìa boû? Laïi nöõa, nhö Tyø-kheo phaù boán giôùi troïng; aáy goïi laø taát caùnh phaù giôùi, khoâng baûo nhaäm ñaéc ñaïo. Laïi nhö laøm toäi nguõ nghòch, roát raùo ñoùng ba ñöôøng thieän; ngöôøi thuû chöùng Thanh vaên thì roát raùo khoâng ñöôïc laøm Phaät. Taát caùnh khoâng cuõng nhö vaäy, ñoái heát thaûy phaùp roát raùo khoâng,

khoâng coøn thöøa phaùp naøo. Hoûi: Heát thaûy phaùp roát raùo khoâng, vieäc aáy khoâng ñuùng. Vì sao? Vì ba ñôøi möôøi phöông caùc phaùp, cho ñeán phaùp töôùng, phaùp truï, chaéc phaûi coù thaät. Vì coù moät phaùp thaät, neân caùc phaùp khaùc môùi laø hö voïng, neáu khoâng coù moät phaùp thaät thì cuõng khoâng theå coù caùc phaùp hö voïng, laø taát caùnh khoâng? Ñaùp: Khoâng coù cho ñeán khoâng moät phaùp thaät. Vì sao? Vì neáu coù cho ñeán moät phaùp thaät, thì phaùp aáy phaûi hoaëc laø höõu vi, hoaëc laø voâ vi. Neáu laø höõu vi, thì ñaõ phaù trong ñoaïn höõu vi khoâng. Neáu laø voâ vi, thì cuõng ñaõ phaù trong ñoaïn voâ vi khoâng. Nhö vaäy laø theá gian, xuaát theá gian. Neáu theá gian thì noäi khoâng, ngoaïi khoâng, noäi ngoaïi khoâng, ñaïi khoâng ñaõ phaù; neáu xuaát theá gian thì ñeä nhaát nghóa khoâng ñaõ phaù. Saéc phaùp, voâ saéc phaùp, höõu laäu, voâ laäu phaùp cuõng nhö vaäy. Laïi nöõa, heát thaûy phaùp roát raùo khoâng aáy cuõng khoâng, khoâng, khoâng coù phaùp, neân cuõng khoâng coù hö vaø thaät ñoái ñaõi nhau. Laïi nöõa, roát raùo khoâng laø phaù heát thaûy phaùp, khieán khoâng coøn soùt laïi, cho neân goïi laø roát raùo khoâng; neáu coù chuùt ít thöøa laïi thì khoâng goïi laø roát raùo; neáu noùi vì ñoái ñaõi neân coù, vieäc aáy khoâng ñuùng. Hoûi: Caùc phaùp chaúng phaûi khoâng heát. Vì sao? Vì phaùp do nhaân duyeân neân khoâng, maø nhaân duyeân thì chaúng khoâng, ví nhö nhaân duyeân keøo, coät, hoøa hôïp neân goïi laø nhaø, nhaø khoâng maø keøo coät cuõng chaúng phaûi khoâng? Ñaùp: Nhaân duyeân cuõng khoâng, vì nhaân duyeân baát ñònh; ví nhö cha con, do cha sanh neân goïi laø con, do sanh con neân goïi laø cha. Laïi nöõa, nhaân duyeân toái haäu, khoâng choã nöông töïa; nhö caùc loaïi nuùi, soâng, caây coû chuùng sanh ñeàu nöông töïa ñaát, ñaát nöông töïa nöôùc, nöôùc nöông töïa gioù, gioù nöông töïa hö khoâng, hö khoâng khoâng choã nöông döïa. Neáu goác khoâng choã nöông döïa, thì ngoïn khoâng choã nöông döïa, vì vaäy neân bieát heát thaûy roát raùo khoâng. Hoûi: Khoâng phaûi. Caùc phaùp phaûi coù coäi goác, nhö thaàn thoâng coù choã bieán hoùa, vaät hoùa ra tuy hö doái, maø hoùa chuû chaúng khoâng? Ñaùp: Ngöôøi phaøm phu thaáy vaät bieán hoùa ra khoâng truï laâu cho laø khoâng, hoùa chuû truï laâu neân cho laø thaät; coøn thaùnh nhaân thaáy hoùa chuû laïi

töø nghieäp nhaân duyeân ñôøi tröôùc hoøa hôïp sanh ra, ñôøi nay laïi chöùa caùc thieän phaùp, ñöôïc löïc thaàn thoâng, cho neân hay bieán hoùa. Nhö trong phaåm sau cuûa kinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät noùi: Coù ba loaïi bieán hoùa laø phieàn naõo bieán hoùa, nghieäp bieán hoùa, phaùp bieán hoùa (phaùp, phaùp thaân); cho neân bieát hoùa chuû cuõng khoâng. Hoûi: Nhöõng thöù khoâng beàn chaéc, khoâng thaät, cho neân khoâng, coøn caùc thöù beàn chaéc vaø thaät chaúng theå khoâng; nhö ñaïi ñòa, nuùi Tu-di, nöôùc bieån caû, maët trôøi maët traêng, Kim cang... laø phaùp thaät, beàn chaéc, cho neân chaúng phaûi khoâng. Vì côù sao? Vì ñaát vaø nuùi Tu-di thöôøng truï troïn kieáp, caùc soâng coù khoâ, bieån vaãn thöôøng ñaày, maët trôøi maët traêng quanh baàu trôøi khoâng bao giôø cuøng. Laïi nhö phaøm phu thaáy hö voïng khoâng thaät cho neân khoâng, coøn thaùnh nhaân chöùng ñaéc nhö nhö, phaùp taùnh, chaân teá, Nieát-baøn, phaûi laø thaät phaùp, côù sao noùi roát raùo ñeàu khoâng? Laïi nöõa,

phaùp höõu vi do nhaân duyeân sanh neân khoâng thaät, coøn phaùp voâ vi khoâng do nhaân duyeân sanh neân phaûi thaät, côù sao laïi noùi laø roát raùo khoâng? Ñaùp: Beàn chaéc, khoâng beàn chaéc, vì khoâng nhaát ñònh, cho neân ñeàu khoâng. Vì côù sao? Vì coù ngöôøi cho ñoù laø beàn chaéc, laïi coù ngöôøi cho ñoù laø khoâng beàn chaéc; nhö ngöôøi cho Kim cang laø beàn chaéc, coøn Ñeá-thích tay caàm nhö ngöôøi caàm gaäy, khoâng cho laø beàn chaéc. Laïi khoâng bieát nhaân duyeân phaù hoaïi Kim cang neân cho Kim cang laø beàn chaéc, neáu bieát ñaët noù treân xöông ruøa, laáy söøng deâ nuùi ñaùnh phaù, thì bieát noù khoâng beàn chaéc; nhö thaân cao baûy thöôùc cho bieån lôùn laø saâu, coøn chuùa La-haàu A-tu-la ñöùng giöõa bieån nöôùc chöa ñeán ñaàu goái, laáy hai tay che nuùi Tu-di, cuùi xuoáng xem thaønh Thieän kieán ôû coõi trôøi Ñao-lôïi, thì cho nöôùc bieån laø caïn. Neáu ngöôøi ñoaûn thoï thì cho quaû ñaát laø tröôøng cöûu beàn chaéc, coøn ngöôøi tröôøng thoï thì thaáy quaû ñaát voâ thöôøng chaúng beàn chaéc. Nhö Phaät noùi kinh Ví duï baûy maët trôøi: Phaät baûo caùc Tyø-kheo, heát thaûy phaùp höõu vi, voâ thöôøng bieán dò, ñeàu trôû veà tieâu dieät. Luùc kieáp saép heát, ñaïi haïn laâu ngaøy, coû thuoác caây coái ñeàu khoâ chaùy. Khi maët trôøi thöù hai xuaát hieän, nöôùc caùc soâng nhoû ñeàu khoâ heát. Khi maët trôøi thöù ba xuaát hieän, nöôùc caùc soâng lôùn ñeàu khoâ heát. Khi maët trôøi thöù tö xuaát hieän, boán soâng lôùn trong coõi Dieâm- phuø-ñeà (AÁn Ñoä - N.D) vaø ao A-na-baø-ñaït-ña ñeàu khoâ heát. Khi maët trôøi thöù naêm xuaát hieän, bieån lôùn khoâ heát; khi maët trôøi thöù saùu xuaát hieän ñaïi ñòa vaø nuùi Tu-di khoùi boác, nhö loø ñoát cuûa thôï goám; khi maët trôøi thöù baûy xuaát hieän, taát caû ñeàu chaùy tieâu, khoâng coøn hôi khoùi; töø quaû ñaát, nuùi Tu-di ñeán coõi Phaïm thieân löûa ñeàu boác chaùy. Baáy giôø, trôøi Quang AÂm môùi sanh, thaáy löûa sôï haõi noùi: “Ñaõ ñoát Phaïm cung, saép khoâng ñeán ñaây ö?” Caùc trôøi

sanh ra tröôùc uûy duï caùc trôøi sanh ra sau raèng: “Ñaõ töøng coù nhö vaäy, ñoát ngang Phaïm cung roài taét ôû ñoù khoâng ñeán ñaây ñaâu! Ñoát ba ngaøn ñaïi thieân theá giôùi xong, khoâng coøn tro than. Phaät daïy caùc Tyø-kheo: Vieäc lôùn nhö vaäy, ai tin ñieàu ñoù? Chæ coù taän maét thaáy, môùi tin ñöôïc thoâi. Laïi naøy Tyø-kheo, thôøi quaù khöù, thaày ngoaïi ñaïo teân Tu-nieát-ña-la, lìa duïc, thöïc haønh boán phaïm haïnh, voâ löôïng ñeä töû cuõng ñöôïc lìa duïc. Tu-nieát-ña-la môùi nghó raèng: Ta khoâng neân cuøng ñeä töû sanh chung moät choã, ta seõ tu saâu taâm töø. Ngöôøi naøy do tö duy saâu taâm töø, neân ñöôïc sanh leân coõi trôøi Quang aâm. Phaät daïy: Tu-nieát-ña-la chính laø thaân Ta vaäy. Ta luùc aáy chính maét thaáy vieäc aáy. Vì vaäy neân bieát vaät thaät beàn chaéc ñeàu trôû veà tieâu dieät. Hoûi: OÂng noùi roát raùo khoâng, côù sao coøn noùi voâ thöôøng? Roát raùo khoâng thì ngay ñaây chính laø khoâng, coøn voâ thöôøng thì nay coù sau khoâng? Ñaùp: Voâ thöôøng laø cöûa ban ñaàu cuûa khoâng. Neáu roõ thaáu voâ thöôøng thì caùc phaùp laø khoâng. Vì vaäy neân thaùnh nhaân duøng boán haønh töôùng ñeå quaùn theá gian voâ thöôøng. Neáu thaáy vaät aùi tröôùc voâ thöôøng, voâ thöôøng thì sanh khoå, khoå neân taâm sanh nhaøm chaùn xa lìa. Neáu laø voâ thöôøng, khoâng, thì khoâng theå chaáp thuû, nhö huyeãn nhö hoùa, aáy goïi laø khoâng. Ngoaïi vaät ñaõ khoâng, noäi chuû cuõng

khoâng, aáy goïi laø voâ ngaõ. Laïi nöõa, roát raùo, aáy laø chaân khoâng. Coù hai haïng chuùng sanh: 1. Taäp tham aùi nhieàu. 2. Taäp töôûng kieán nhieàu. Ngöôøi tham aùi nhieàu öa sanh ñaém tröôùc. Vì vaät ñaém tröôùc aáy voâ thöôøng cho neân sanh öu khoå. Vì haïng ngöôøi aáy neân noùi: Vaät oâng ñaém tröôùc laø voâ thöôøng hö hoaïi, neân oâng vì noù maø sanh khoå, neáu vaät ñaém tröôùc sanh khoå thì khoâng neân sanh taâm ñaém tröôùc, aáy laø cöûa voâ taùc giaûi thoaùt. Ngöôøi töôûng kieán nhieàu thì hay phaân bieät caùc phaùp, vì khoâng bieát thaät töôùng neân ñaém tröôùc taø kieán. Vì haïng ngöôøi aáy neân noùi thaúng caùc phaùp roát raùo khoâng. Laïi nöõa, neáu coù noùi, laø coù theå phaù, coù theå phaù neân khoâng. Ñoái töôïng thaáy ñaõ khoâng, chuû theå thaáy cuõng khoâng; aáy goïi laø roát raùo khoâng. OÂng noùi phaùp cuûa thaùnh nhaân chöùng ñaéc phaûi laø thaät, vì phaùp thaùnh nhaân coù theå dieät ba ñoäc, chaúng phaûi ñieân ñaûo hö doái, coù theå laøm cho chuùng sanh lìa khoå giaø, beänh, cheát, ñaït ñeán Nieát-baøn. Phaùp aáy tuy laø thaät, cuõng ñeàu töø nhaân duyeân hoøa hôïp sanh. Neân tröôùc khoâng nay coù, nay coù sau khoâng, neân khoâng theå laõnh thoï, khoâng theå chaáp tröôùc, cuõng roãng khoâng, chaúng phaûi thaät. Nhö Phaät noùi kinh ví duï chieác beø: “Thieän phaùp coøn phaûi boû, huoáng chi phaùp baát thieän?”

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 31 136

Laïi nöõa, phaùp höõu vi voâ laäu (chæ Ñaïo ñeá - N.D) cuûa thaùnh nhaân, töø phaùp höõu laäu laøm duyeân sanh, phaùp duyeân theo höõu laäu phaùp hö voïng khoâng thaät sanh ra, laøm sao thaät ñöôïc? Lìa phaùp höõu vi khoâng coù phaùp voâ vi, nhö tröôùc noùi: Thaät töôùng cuûa phaùp höõu vi chính laø phaùp voâ vi. Vì vaäy, heát thaûy phaùp roát raùo khoâng theå coù ñöôïc, neân goïi laø roát raùo khoâng. 10. Voâ thæ khoâng: Hoaëc chuùng sanh, hoaëc phaùp theá gian ñeàu khoâng coù ban ñaàu; nhö ñôøi nay töø nhaân duyeân ñôøi tröôùc maø coù, ñôøi tröôùc laïi töø ñôøi tröôùc nöõa; nhö vaäy trieån chuyeån khoâng coù chuùng sanh ban ñaàu. Phaùp cuõng nhö vaäy. Vì sao? Vì neáu tröôùc sanh sau cheát, thì khoâng töø cheát neân sanh, sanh cuõng khoâng cheát; neáu tröôùc cheát sau sanh, thì khoâng nhaân khoâng duyeân, cuõng khoâng sanh maø coù cheát. Vì vaäy neân heát thaûy phaùp khoâng coù ban ñaàu. Nhö trong Kinh noùi: Phaät daïy caùc Tyø-kheo, chuùng sanh khoâng coù ban ñaàu, do voâ minh che laáp, aùi raøng buoäc neân qua laïi soáng cheát, ban ñaàu khoâng theå coù ñöôïc. Phaù phaùp khoâng ban ñaàu aáy, neân goïi laø voâ thæ khoâng. Hoûi: Voâ thæ laø thaät, khoâng neân phaù. Vì sao? Vì neáu chuùng sanh vaø phaùp coù ban ñaàu töùc bò rôi vaøo bieân kieán, cuõng rôi vaøo voâ nhaân kieán (chaáp khoâng coù nguyeân nhaân – Voâ nhaân luaän – N.D). Xa lìa caùc loãi, nhö vaäy, cho neân noùi chuùng sanh vaø phaùp voâ thæ. Nay laáy voâ thæ khoâng, ñeå phaù voâ thæ aáy, thì trôû laïi rôi vaøo höõu thæ kieán? Ñaùp: Nay laáy voâ thæ khoâng phaù voâ thæ kieán, laïi khoâng rôi vaøo höõu thæ kieán; ví nhö cöùu ngöôøi ra khoûi löûa, khoâng neân ñeå vaøo nöôùc saâu. Nay phaù voâ thæ aáy cuõng khoâng ñaém vaøo trong höõu thæ; aáy laø haønh trung ñaïo. Hoûi: Taïi sao phaù voâ thæ? Ñaùp: Vì voâ cuøng. Neáu voâ cuøng thì khoâng sau. Voâ cuøng khoâng sau thì khoâng giöõa. Neáu voâ thæ thì phaù hoaïi ngöôøi Nhaát thieát trí. Vì côù sao? Vì neáu theá

gian voâ cuøng, thì khoâng bieát ñöôïc ban ñaàu cuûa noù, khoâng bieát ñöôïc ban ñaàu, thì khoâng coù ngöôøi Nhaát thieát trí. Neáu coù ngöôøi Nhaát thieát trí, thì chaúng goïi voâ thæ. Laïi nöõa, neáu chaáp thuû töôùng chuùng sanh, laïi chaáp thuû caùc phaùp töôùng moät, töôùng khaùc, laáy töôùng moät töôùng khaùc aáy, töø ñôøi nay suy leân ñôøi tröôùc, töø ñôøi tröôùc laïi suy leân ñôøi tröôùc nöõa, nhö vaäy trieån chuyeån, chuùng sanh vaø phaùp ban ñaàu khoâng theå coù ñöôïc, thì sanh ra kieán chaáp veà voâ thæ, kieán chaáp aáy hö voïng, laáy moät vaø khaùc laøm goác, theá neân neân phaù. Nhö laáy höõu vi khoâng, phaù höõu vi phaùp, höõu vi khoâng aáy, trôû laïi laø beänh, laïi laáy voâ vi khoâng, phaù voâ vi phaùp. Nay laáy voâ thæ phaù höõu thæ, voâ thæ trôû laïi laø beänh, laïi laáy voâ thæ khoâng, phaù voâ thæ aáy; aáy goïi laø voâ thæ khoâng. Hoûi: Neáu nhö vaäy, côù sao Phaät noùi chuùng sanh qua laïi soáng cheát maø

baûn teá khoâng theå coù ñöôïc? Ñaùp: Muoán khieán chuùng sanh bieát töø laâu xa laïi ñaây, qua laïi soáng cheát laø raát khoå, maø sanh taâm nhaøm sôï. Nhö Kinh noùi: Moät ngöôøi ôû theá gian, keå trong moät kieáp thoï thaân bò haïi, maùu doàn chöùa nhieàu hôn nöôùc bieån, khoùc loùc rôi leä vaø söõa meï cho uoáng cuõng ñeàu nhö vaäy. Xöông chaát cao hôn nuùi Tyø-phuø-la, ví duï caét coû caây trong thieân haï laøm caùi theû daøi hai taác ñeå ñeám soá cha, oâng, taèng toå vaãn khoâng ñeám heát. Laïi nhö laáy heát ñaát laøm töøng vieân, ñeám soá meï, baø noäi cuõng khoâng ñeám heát. Nhö vaäy chòu soáng cheát khoå naõo trong voâ löôïng kieáp, ban ñaàu khoâng theå coù ñöôïc, taâm sanh sôï haõi, maø döùt caùc kieát söû. Cuõng nhö voâ thöôøng, tuy laø coù bieân giôùi maø Phaät duøng voâ thöôøng ñeå ñoä chuùng sanh. Voâ thæ cuõng nhö vaäy, tuy laø coù bieân giôùi, Phaät cuõng duøng voâ thæ ñeå ñoä chuùng sanh. Vì ñoä chuùng sanh khieán sanh taâm nhaøm chaùn, neân noùi coù voâ thæ, chaúng phaûi laø thaät coù voâ thæ. Vì côù sao? Vì neáu thaät coù voâ thæ thì khoâng neân noùi voâ thæ khoâng. Hoûi: Neáu voâ thæ chaúng phaûi thaät phaùp, côù sao duøng noù ñoä ngöôøi? Ñaùp: Trong thaät phaùp khoâng coù ñoä ngöôøi. Caùc phaùp ñöôïc noùi baèng ngoân ngöõ ñoä ngöôøi, ñeàu laø phaùp höõu vi hö doái. Phaät duøng löïc phöông tieän noùi laø voâ thæ, vì laáy taâm khoâng chaáp tröôùc maø noùi, neân ngöôøi laõnh thoï cuõng ñöôïc khoâng chaáp tröôùc; khoâng chaáp tröôùc, neân sanh nhaøm chaùn. Laïi nöõa, duøng trí tuùc maïng thaáy chuùng sanh soáng cheát töông tuïc voâ cuøng, luùc aáy laø thaät; coøn neáu duøng maét tueä thì laïi thaáy chuùng sanh vaø phaùp roát raùo khoâng; vì vaäy neân noùi voâ thæ khoâng. Nhö trong Kinh Baùt- nhaõ Ba-la-maät noùi: Quaùn thöôøng chaúng thaät, quaùn voâ thöôøng cuõng chaúng thaät; quaùn khoå chaúng thaät, quaùn vui cuõng chaúng thaät. Nhöng Phaät baûo thöôøng vaø vui laø ñieân ñaûo, voâ thöôøng vaø khoå laø ñeá lyù, bôûi vì chuùng sanh phaàn nhieàu ñaém tröôùc thöôøng vaø vui, khoâng ñaém tröôùc voâ thöôøng vaø khoå; vì vaäy laáy ñeá lyù voâ thöôøng vaø khoå phaù ñieân ñaûo thöôøng vui. Vaäy neân noùi voâ thöôøng, khoå laø ñeá lyù. Neáu chuùng sanh laïi ñaém tröôùc voâ thöôøng, khoå, thì Phaät noùi voâ thöôøng, khoå cuõng khoâng; höõu thæ voâ thæ cuõng nhö vaäy. Voâ thæ coù theå phaù ñieân ñaûo

chaáp tröôùc thæ, neáu chaáp tröôùc voâ thæ thì laïi cho voâ thæ laø khoâng; aáy goïi laø voâ thæ khoâng. Hoûi: Phaùp höõu thæ cuõng laø taø kieán neân phaûi phaù; côù sao chæ phaù voâ thæ? Ñaùp: Höõu thæ laø quaù laàm. Vì côù sao? Vì neáu höõu thæ thì thaân ban ñaàu khoâng coù nhaân duyeân cuûa toäi phöôùc maø laïi sanh choã laønh choã döõ. Neáu töø nhaân duyeân cuûa toäi phöôùc maø sanh ra, thì khoâng goïi laø thaân ban ñaàu. Vì sao? Vì neáu coù toäi phöôùc thì töø thaân tröôùc thoï thaân sau; neáu theá gian voâ

thæ, thì khoâng coù loãi nhö vaäy. Theá neân Boà-taùt tröôùc ñaõ lìa boû taø kieán thoâ aùc aáy; thöôøng taäp duøng voâ thæ nghó tôùi chuùng sanh neân noùi voâ thæ; thöôøng thöïc haønh phaùp nhaân duyeân neân noùi phaùp voâ thæ; vì chöa ñöôïc Nhaát thieát trí, neân hoaëc ñoái vôùi voâ thæ bò sai laàm; vì vaäy neân noùi voâ thæ khoâng. Laïi nöõa, voâ thæ ñaõ phaù höõu thæ, khoâng caàn laáy khoâng phaù höõu thæ, coøn nay muoán phaù voâ thæ, neân noùi voâ thæ khoâng. Hoûi: Neáu voâ thæ phaù höõu thæ, thì höõu thæ cuõng coù theå phaù voâ thæ, côù sao oâng chæ laáy khoâng phaù voâ thæ? Ñaùp: Hai caùi ñoù ñeàu laø taø kieán, maø coù sai khaùc. Höõu thæ laø nhaân duyeân khôûi leân caùc taø kieán phieàn naõo, voâ thæ thì laø nhaân duyeân khôûi leân töø bi vaø chaùnh kieán. Vì côù sao? Vì nghó tôùi chuùng sanh thoï khoå naõo töø ñôøi voâ thæ maø khôûi taâm töø bi, bieát töø thaân laàn löõa sanh thaân, tieáp noái khoâng döùt, beøn bieát quaû baùo toäi phöôùc neân sanh chaùnh kieán. Neáu ngöôøi khoâng chaáp tröôùc voâ thæ, thì töùc laø thieän phaùp trôï ñaïo; neáu thuû töôùng sanh ñaém tröôùc, thì töùc laø taø kieán, nhö thöôøng kieán, voâ thöôøng kieán. Höõu thæ kieán tuy phaù voâ thæ kieán, nhöng khoâng theå roát raùo phaù voâ thæ, maø voâ thæ coù theå roát raùo phaù höõu thæ, cho neân voâ thæ laø thaéng; nhö thieän phaù baát thieän, baát thieän phaù thieän, tuy phaù laãn nhau, maø thieän coù theå roát raùo phaù aùc, nhö khi chöùng ñöôïc hieàn thaùnh ñaïo, vónh vieãn khoâng coøn laøm aùc. AÙc phaùp thì khoâng theá, vì theá löïc nhoû moûng; nhö ngöôøi tuy khôûi toäi nguõ nghòch, döùt thieän caên, ñoïa ñòa nguïc, nhaân duyeân laâu khoâng quaù moät kieáp ñöôïc thoaùt khoûi ñòa nguïc, cuoái cuøng thaønh ñaïo quaû. Voâ thæ, höõu thæ hôn keùm khoâng ñoàng cuõng nhö vaäy. Vì löïc voâ thæ lôùn, neân hay phaù höõu thæ, vì vaäy khoâng noùi höõu thæ khoâng.
11. Taùn khoâng: Taùn laø töôùng lìa bieät, nhö caùc phaùp hoøa hôïp neân coù, nhö xe do thuøng, goïng, taêm, vaønh, hôïp laïi thaønh, neáu lìa rôøi moãi caùi moãi nôi, thì maát teân xe; do naêm uaån hoøa hôïp neân goïi laø ngöôøi, neáu naêm uaån lìa bieät, thôøi ngöôøi chaúng coù ñöôïc. Hoûi: Noùi nhö vaäy chæ phaù giaû danh maø khoâng phaù saéc, cuõng nhö lìa taùn, goïng, thuøng thì coù theå phaù teân xe, chöù khoâng phaù goïng, thuøng. Taùn khoâng cuõng nhö vaäy, chæ lìa taùn naêm uaån, coù theå phaù ngöôøi, maø khoâng phaù naêm uaån saéc...? Ñaùp: Saéc... cuõng laø giaû danh ñeàu bò phaù. Vì sao? Vì do vi traàn hoøa hôïp giaû danh laø saéc? Hoûi: Toâi khoâng laáy vi traàn, chæ laáy caùi thaáy ñöôïc laø saéc, aáy thaät laø coù, côù sao khi noù phaân taùn ra laø khoâng? Ñaùp: Neáu töø vi traàn, töù ñaïi hoøa hôïp laøm nhaân duyeân sanh ra saéc coù theå thaáy, cuõng laø giaû danh, nhö gioù boán

phöông hoøa hôïp quaït nöôùc

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 31 139

laøm noåi boït, töù ñaïi hoøa hôïp thaønh saéc cuõng nhö vaäy, neáu ly taùn töù ñaïi thì khoâng coù saéc. Laïi nöõa, saéc aáy do höông, vò, xuùc vaø boán ñaïi hoøa hôïp, cho neân coù saéc coù theå thaáy; neáu tröø höông, vò, xuùc... khoâng coøn coù saéc rieâng, laáy trí phaân bieät, moãi moãi ly taùn, saéc khoâng theå coù ñöôïc. Neáu saéc thaät coù thì boû caùc phaùp aáy, neân rieâng coù saéc, nhöng laïi khoâng rieâng coù, cho neân Kinh noùi: Saéc coù ñeàu do töù ñaïi hoøa hôïp maø coù, hoøa hôïp coù neân ñeàu laø giaû danh, giaû danh neân coù theå ly taùn. Hoûi: Saéc uaån giaû danh neân coù ly taùn, coøn boán uaån kia khoâng saéc, côù sao ly taùn? Ñaùp: Boán uaån cuõng laø giaû danh, vì quaùn thaáy sanh, giaø, truï, dieät, ly taùn trôû thaønh khoâng. Vì sao? Vì khi sanh khaùc, khi giaø khaùc, khi truï khaùc, khi dieät khaùc. Laïi nöõa, trong ba ñôøi quaùn thaáy boán uaån aáy cuõng ñeàu taùn dieät. Laïi nöõa, taâm theo caûnh sôû duyeân, duyeân dieät thì dieät, duyeân phaù thì phaù. Laïi nöõa, boán uaån aáy baát ñònh, tuøy duyeân sanh, ví nhö löûa tuøy ôû choã ñoát maø goïi teân; neáu lìa choã ñoát thì löûa khoâng theå coù ñöôïc. Nhaân maét duyeân saéc sanh nhaõn thöùc, neáu lìa saéc sôû duyeân thì thöùc khoâng theå coù ñöôïc. Caùc caên thöùc khaùc cuõng nhö vaäy, nhö trong Kinh noùi: Phaät baûo La- ñaø, saéc uaån aáy phaù hoaïi taùn dieät laøm cho khoâng coù gì, boán uaån kia cuõng nhö vaäy; aáy goïi laø taùn khoâng. Laïi nöõa, thí nhö treû con nhoùm ñaát laøm laâu ñaøi, thaønh quaùch, xoùm laøng, nhaø cöûa, hoaëc goïi laø gaïo, laø buùn, öa ñaém thuû hoä, sôùm toái ñem theo, khi taâm noùi lìa boû thì ñaïp phaù taùn dieät. Ngöôøi phaøm phu cuõng nhö vaäy; vì chöa lìa duïc, sanh taâm öa ñaém caùc phaùp; neáu ñaõ lìa duïc thì thaáy caùc phaùp ñeàu taùn hoaïi vöùt boû; aáy goïi laø taùn khoâng. Laïi nöõa, vì caùc phaùp taäp hôïp, coù teân goïi rieâng; ngöôøi phaøm phu chaïy theo teân goïi, sanh taâm ñieân ñaûo nhieãm tröôùc. Phaät thuyeát phaùp daïy quaùn söï thaät cuûa noù. chôù chaïy theo teân goïi, coù vaø khoâng ñeàu khoâng; nhö kinh Ca-chieân-dieân noùi: quaùn Taäp ñeá thì khoâng voâ kieán, quaùn Dieät ñeá thì khoâng höõu kieán; caùc nhaân duyeân nhö vaäy, aáy goïi laø taùn khoâng. 12. Taùnh khoâng: Caùc phaùp taùnh thöôøng khoâng, nhôø töông tuïc neân in tuoàng chaúng khoâng; ví nhö nöôùc taùnh voán laïnh, nhôø löûa neân noùng; ngöng löûa laâu thì nöôùc trôû laïi laïnh. Caùc phaùp taùnh cuõng nhö vaäy; khi chöa sanh, roãng khoâng khoâng coù gì; nhö nöôùc taùnh thöôøng laïnh, caùc phaùp nhôø caùc duyeân hoøa hôïp neân coù; nhö nöôùc ñöôïc löûa thaønh noùng. Caùc duyeân hoaëc ít hoaëc khoâng coù, thì khoâng coù phaùp; nhö löûa taét thì nöôùc noùng thaønh laïnh; nhö Kinh noùi, con maét roãng khoâng, khoâng coù ngaõ, khoâng coù ngaõ

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 31 140

sôû. Vì sao? Vì taùnh noù töï nhö vaäy; tai, muõi, löôõi, thaân, yù, saéc cho ñeán phaùp, cuõng ñeàu nhö vaäy. Hoûi: Kinh aáy noùi ngaõ, ngaõ sôû khoâng, aáy laø noùi chuùng sanh khoâng khoâng phaûi noùi phaùp khoâng, laøm sao chöùng minh taùnh khoâng? Ñaùp: Trong aáy, chæ noùi taùnh khoâng, khoâng noùi chuùng sanh khoâng

vaø phaùp khoâng. Taùnh khoâng coù hai: 1. Trong möôøi hai nhaäp khoâng ta, khoâng cuûa ta. 2. Töôùng möôøi hai nhaäp töï khoâng; coøn khoâng ta, khoâng cuûa ta, laø trong luaän Thanh vaên noùi. Trong phaùp Ñaïi thöøa noùi: Chính möôøi hai nhaäp, ta, cuûa ta khoâng coù neân khoâng, möôøi hai nhaäp, taùnh khoâng coù, neân khoâng. Laïi nöõa, neáu khoâng coù ta, khoâng cuûa ta thì töï nhieân ñöôïc phaùp khoâng. Vì ngöôøi ta chaáp tröôùc ta, cuûa ta neân Phaät chæ noùi khoâng ta, khoâng cuûa ta. Nhö vaäy, phaûi neân bieát heát thaûy phaùp khoâng. Neáu ta, cuûa ta coøn khoâng chaáp tröôùc, huoáng chi phaùp khaùc. Vì vaäy, chuùng sanh khoâng, phaùp khoâng, cuoái cuøng quy veà moät nghóa, goïi laø taùnh khoâng. Laïi nöõa, taùnh laø töï coù, khoâng nhôø nhaân duyeân, neáu nhôø nhaân duyeân thì laø phaùp coù taïo taùc, khoâng goïi laø taùnh. Trong caùc phaùp ñeàu voâ taùnh. Vì sao? Vì heát thaûy phaùp höõu vi ñeàu töø nhaân duyeân sanh, nhaân duyeân sanh thì phaùp coù taïo taùc; neáu khoâng töø nhaân duyeân hoøa hôïp sanh, thì laø khoâng phaùp. Nhö vaäy heát thaûy phaùp, taùnh khoâng theå coù ñöôïc, neân goïi laø taùnh khoâng. Hoûi: Roát raùo khoâng, khoâng coù gì, thì aáy laø taùnh khoâng; sao nay coøn noùi laïi? Ñaùp: Roát raùo khoâng laø khoâng coù gì soùt laïi, coøn taùnh khoâng laø xöa nay thöôøng nhö vaäy; nhö nöôùc taùnh voán laïnh, nhôø löûa neân noùng; ngöng löûa thì trôû laïi laïnh. Roát raùo khoâng nhö hö khoâng, thöôøng chaúng sanh chaúng dieät, chaúng nhô chaúng saïch, côù sao noùi ñoàng! Laïi nöõa, caùc phaùp roát raùo khoâng. Vì sao? Vì taùnh noù khoâng theå coù ñöôïc. Caùc phaùp taùnh khoâng. Vì sao? Vì roát raùo khoâng. Laïi nöõa, taùnh khoâng, phaàn nhieàu laø Boà-taùt haønh trì; coøn roát raùo khoâng, phaàn nhieàu laø chö Phaät haønh trì. Vì sao? Vì trong taùnh khoâng chæ coù nhaân duyeân hoøa hôïp, khoâng coù thaät taùnh; coøn roát raùo khoâng thì ba ñôøi thanh tònh, coù sai khaùc nhö vaäy. Laïi nöõa, heát thaûy phaùp taùnh coù hai: 1. Laø taùnh chung. 2. Laø taùnh rieâng. Taùnh chung laø voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ, voâ sanh, voâ dieät, voâ lai, voâ khöù, voâ nhaäp, voâ xuaát.... Taùnh rieâng laø nhö löûa taùnh noùng, nöôùc taùnh öôùt, taâm laø taùnh bieát; nhö ngöôøi öa laøm aùc, neân goïi laø taùnh aùc; öa

laøm thieän neân goïi laø taùnh thieän; nhö trong kinh Thaäp Löïc noùi: Phaät bieát caùc chuûng taùnh cuûa theá gian. Caùc taùnh nhö vaäy ñeàu khoâng; aáy goïi laø taùnh khoâng. Vì sao? Vì neáu taùnh voâ thöôøng laø thaät, thì maát nghieäp quaû baùo. Vì sao? Vì sanh dieät qua ñi khoâng truï laïi, neân saùu caên khoâng laõnh thoï saùu traàn, cuõng khoâng chöùa taäp nhaân duyeân, neáu khoâng chöùa taäp thì khoâng tuïng kinh, toïa thieàn... vì vaäy, bieát taùnh voâ thöôøng laø khoâng theå coù ñöôïc. Voâ thöôøng coøn khoâng theå coù ñöôïc, huoáng chi thöôøng. Laïi nöõa, taùnh khoå cuõng khoâng theå coù ñöôïc, neáu thaät coù khoå, thì khoâng neân sanh taâm nhieãm ñaém. Neáu ngöôøi chaùn sôï khoå thoáng, thì trong caùc thöù vui cuõng neân chaùn sôï, vaø Phaät cuõng khoâng neân noùi ba thoï: khoå, vui, khoâng khoå khoâng vui; cuõng khoâng neân ñoái khoå sanh giaän, ñoái vui sanh öa, ñoái khoâng khoå khoâng vui sanh si. Neáu moät töôùng thì ñoái vui neân sanh giaän, ñoái khoå neân sanh öa, nhöõng vieäc aáy khoâng ñuùng. Nhö vaäy, taùnh khoå coøn khoâng theå coù

ñöôïc, huoáng chi taùnh vui hö voïng, maø laïi coù theå ñöôïc. Laïi nöõa, töôùng khoâng cuõng khoâng theå coù ñöôïc. Vì sao? Vì neáu coù töôùng khoâng thì khoâng coù toäi phöôùc, toäi phöôùc khoâng coù neân cuõng khoâng coù ñôøi nay ñôøi sau. Laïi nöõa, caùc phaùp ñoái ñaõi nhau coù. Vì sao? Vì neáu coù khoâng phaûi neân coù thaät, neáu coù thaät phaûi neân coù khoâng. Taùnh khoâng coøn khoâng huoáng laø coù thaät. Laïi nöõa, neáu khoâng ta thì khoâng troùi khoâng môû, cuõng khoâng töø ñôøi naøy ñeán ñôøi sau chòu toäi phöôùc, cuõng khoâng coù nghieäp nhaân duyeân quaû baùo, do caùc nhaân duyeân nhö vaäy, bieát taùnh voâ ngaõ coøn khoâng theå coù ñöôïc, huoáng laø taùnh ngaõ. Laïi nöõa, taùnh voâ sanh voâ dieät cuõng chaúng thaät. Vì sao? Vì neáu thaät thì rôi vaøo thöôøng kieán, neáu heát thaûy phaùp thöôøng, thì khoâng toäi khoâng phöôùc. Neáu coù thì thöôøng coù, khoâng thì thöôøng khoâng; neáu khoâng thì khoâng sanh, coù thì khoâng maát, nhö taùnh baát sanh baát dieät khoâng theå coù ñöôïc huoáng laø taùnh sanh dieät. Caùc taùnh chung khoâng ñi khoâng laïi, khoâng ra khoâng vaøo, cuõng nhö vaäy. Laïi nöõa, caùc phaùp coù taùnh rieâng cuõng khoâng phaûi. Vì sao? Ví nhö löûa hay ñoát, saéc maøu hay chieáu saùng, hai thöù hoøa hôïp, neân goïi laø löûa; neáu lìa hai thöù maø coù löûa thì lyù ñaùng rieâng sôû duïng, song thaät khoâng coù sôû duïng rieâng. Vì vaäy neân bieát löûa laø giaû danh, cuõng khoâng coù thaät. Neáu thaät khoâng löûa, côù sao noùi noùng laø taùnh cuûa löûa. Laïi nöõa, taùnh noùng töø caùc nhaân duyeân sanh, trong coù thaân caên, ngoaøi coù saéc xuùc chaïm, hoøa hôïp sanh thaân thöùc, bieát coù noùng, neáu khi chöa hoøa

hôïp, thì khoâng coù taùnh noùng. Vì vaäy neân bieát noùng chaúng phaûi taùnh löûa. Laïi nöõa, neáu löûa thaät coù taùnh noùng, côù sao coù ngöôøi vaøo löûa khoâng chaùy, vaø löûa trong thaân ngöôøi sao khoâng ñoát thaân? Löûa giöõa khoâng, nöôùc khoâng laøm taét ñöôïc? Vì löûa khoâng coù taùnh noùng nhaát ñònh. Do löïc thaàn thoâng löûa khoâng ñoát thaân ñöôïc. Do nhaân duyeân cuûa nghieäp maø naêm taïng trong ngöôøi khoâng chaùy. Do löïc roàng thaàn, nöôùc khoâng laøm taét ñöôïc. Laïi nöõa, neáu taùnh noùng vôùi löûa khaùc nhau thì löûa chaúng phaûi noùng, neáu taùnh noùng vôùi löûa laø moät, côù sao noùi noùng laø taùnh cuûa löûa? Caùc taùnh laïnh... cuõng nhö vaäy. Taùnh chung, taùnh rieâng aáy khoâng coù, goïi laø taùnh khoâng. Laïi nöõa, taùnh khoâng laø töø xöa laïi nay khoâng; nhö ngöôøi theá gian cho vaät hö voïng khoâng laâu beàn laø khoâng; coøn caùc vaät nhö nuùi Tu-di, Kim cang... vaø ñieàu thaùnh nhaân bieát thì cho laø chaân thaät chaúng khoâng. Ñeå döùt caùc nghi aáy, Phaät noùi caùc thöù aáy tuy kieân coá beàn chaéc laâu daøi, cuõng ñeàu laø taùnh khoâng. Trí tueä cuûa thaùnh nhaân tuy ñoä chuùng sanh, döùt caùc phieàn naõo, maø taùnh khoâng theå coù ñöôïc, cho neân cuõng laø khoâng. Laïi nöõa, ngöôøi ta cho Naêm uaån, Möôøi hai nhaäp, Möôøi taùm giôùi, ñeàu khoâng, chæ nhö nhö, phaùp taùnh, thaät teá laø thaät taùnh cuûa noù. Phaät muoán döùt caùc nghi aáy, neân chæ phaân bieät noùi naêm uaån, nhö nhö, phaùp taùnh, thaät teá cuõng ñeàu laø khoâng, aáy goïi laø taùnh khoâng. Laïi nöõa, taùnh höõu vi coù ba töôùng laø sanh, truï, dieät; taùnh voâ vi cuõng coù ba töôùng laø baát sanh, baát truï, baát dieät.

Taùnh höõu vi coøn khoâng huoáng laø phaùp höõu vi. Taùnh voâ vi coøn khoâng huoáng laø phaùp voâ vi. Do caùc nhaân duyeân aáy, taùnh khoâng theå coù ñöôïc, neân goïi laø taùnh khoâng. 13. Töï töôùng khoâng: Heát thaûy coù hai töôùng: töôùng chung vaø töôùng rieâng. Hai töôùng aáy khoâng, cho neân goïi laø töôùng khoâng. Hoûi: Theá naøo laø töôùng chung? Theá naøo laø töôùng rieâng? Ñaùp: Töôùng chung laø voâ thöôøng... Töôùng rieâng laø caùc phaùp tuy ñeàu voâ thöôøng maø moãi phaùp coù töôùng rieâng; nhö ñaát coù töôùng cöùng, löûa coù töôùng noùng. Hoûi: Tröôùc ñaõ noùi taùnh nay laïi noùi töôùng, vaäy töôùng vaø taùnh coù khaùc gì nhau? Ñaùp: Coù ngöôøi noùi noù thaät khoâng khaùc, chæ coù khaùc teân. Noùi taùnh töùc laø noùi töôùng, noùi töôùng töùc laø noùi taùnh, ví nhö noùi taùnh löûa töùc laø töôùng noùng, noùi töôùng noùng töùc laø taùnh löûa. Coù ngöôøi noùi: taùnh vaø töôùng coù hôi sai khaùc. Taùnh laø noùi theå, töôùng laø noùi noù coù theå bieát ñöôïc. Nhö Thích-töû thoï trì caám giôùi, aáy laø taùnh; caïo

toùc, maëc Ca-sa, aáy laø töôùng. Keû Phaïm-chí töï thoï trì phaùp cuûa hoï laø taùnh; ñaàu coù buùi toùc, caàm gaäy ba chæa, aáy laø töôùng. Nhö löûa noùng laø taùnh löûa; khoùi laø töôùng löûa; gaàn laø taùnh, xa laø töôùng. Töôùng khoâng nhaát ñònh töø thaân phaùt ra, coøn taùnh laø noùi coù thaät; nhö thaáy saéc vaøng laø kim töôùng, maø beân trong laø ñoàng, laáy löûa ñoát, ñaù maøi, bieát noù chaúng phaûi kim taùnh; nhö ngöôøi khi cung kính cuùng döôøng, tôï laø ngöôøi laønh, aáy laø töôùng; coøn maéng nhieác huûy nhuïc, phaãn haän, giaän döõ, aáy laø taùnh noù. Taùnh töôùng, trong ngoaøi, xa gaàn, tröôùc sau coù sai bieät nhö vaäy, caùc töôùng aáy ñeàu khoâng; goïi laø töôùng khoâng. Nhö noùi heát thaûy phaùp höõu vi ñeàu laø töôùng voâ thöôøng. Vì côù sao? Vì sanh dieät khoâng ngöøng, tröôùc khoâng nay coù, coù roài laïi khoâng, vì thuoäc caùc nhaân duyeân, vì hö voïng khoâng thaät. Vì do nhaân duyeân voâ thöôøng sanh, vì do hôïp caùc duyeân phaùt khôûi, coù caùc nhaân duyeân nhö vaäy, neân heát thaûy phaùp höõu vi laø töôùng voâ thöôøng. Vì noù hay sanh thaân taâm phieàn naõo neân goïi laø khoå, vì thaân ñi, ñöùng, naèm, ngoài ñeàu khoå, vì laø khoå thaùnh ñeá, vì thaùnh nhaân buoâng boû khoâng laõnh thoï, vì luoân luoân böùc naõo, vì voâ thöôøng. Coù caùc nhaân duyeân nhö vaäy, goïi laø töôùng khoå. Lìa ngaõ sôû cho neân khoâng; vì nhaân duyeân hoøa hôïp sanh cho neân khoâng; vì voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ cho neân goïi laø khoâng; vì tröôùc sau khoâng theå coù ñöôïc cho neân khoâng; vì taâm cuoàng cho neân goïi laø khoâng; thaùnh hieàn ñoái vôùi heát thaûy phaùp khoâng dính maéc cho neân goïi laø khoâng; vì laø voâ töôùng, voâ taùc giaûi thoaùt moân cho neân goïi laø khoâng, thaät töôùng caùc phaùp voâ löôïng voâ soá cho neân goïi laø khoâng; vì döùt heát thaûy ñöôøng ngoân ngöõ cho neân goïi laø khoâng; vì döùt heát thaûy taâm haønh cho neân goïi laø khoâng; vì chö Phaät, Bích-chi Phaät, A-la-haùn vaøo roài khoâng ra cho neân goïi laø khoâng. Coù caùc nhaân duyeân nhö vaäy, neân goïi laø khoâng. Vì voâ thöôøng, khoå, khoâng, cho neân voâ ngaõ; vì khoâng töï taïi neân voâ ngaõ; vì voâ chuû neân voâ ngaõ; vì caùc phaùp ñeàu töø nhaân duyeân sanh, töø nhaân duyeân sanh neân voâ ngaõ; voâ töôùng, voâ taùc neân voâ ngaõ; vì giaû danh neân voâ ngaõ; vì thaân kieán

ñieân ñaûo neân voâ ngaõ; vì döùt taâm chaáp ngaõ thì ñaéc ñaïo neân voâ ngaõ. Coù nhaân duyeân nhö vaäy, goïi laø Voâ ngaõ. Nhö vaäy goïi laø töôùng chung. Töôùng rieâng laø töôùng cöùng cuûa ñaát, töôùng öôùt cuûa nöôùc, töôùng noùng cuûa löûa, töôùng ñoäng cuûa gioù; choã nhaõn thöùc nöông laø töôùng maét; tai, muõi, löôõi, thaân cuõng nhö vaäy. Töôùng bieát cuûa thöùc, töôùng tueä cuûa trí, töôùng trí cuûa tueä; xaû laø töôùng boá thí, khoâng hoái khoâng naõo laø töôùng trì giôùi; taâm khoâng bieán dò laø töôùng nhaãn nhuïc; phaùt ñoäng laø töôùng tinh taán; nhieáp

taâm laø töôùng thieàn ñònh; khoâng dính maéc laø töôùng trí tueä; hay thaønh töïu söï vieäc laø töôùng phöông tieän; thöùc taïo taùc sanh dieät laø töôùng theá gian; voâ thöùc laø töôùng Nieát-baøn. Caùc phaùp nhö vaäy moãi moãi coù töôùng rieâng. Bieát caùc töôùng aáy ñeàu khoâng; aáy goïi laø töï töôùng khoâng. Caùc nghóa khaùc nhö trong ñoaïn Taùnh khoâng noùi, vì taùnh vaø töôùng nghóa ñoàng nhau. Hoûi: Côù sao khoâng chæ noùi laø töôùng khoâng maø noùi laø töï töôùng khoâng? Ñaùp: Neáu noùi töôùng khoâng laø khoâng noùi ñeán phaùp theå khoâng; noùi töï töôùng khoâng töùc laø noùi phaùp theå khoâng. Laïi nöõa, nhieàu phaùp hoøa hôïp neân coù moät phaùp sanh laø moät phaùp khoâng. Nhö vaäy moãi moãi phaùp ñeàu khoâng, nay phaùp hoøa hôïp nhaân duyeân, trieån chuyeån cuõng ñeàu khoâng, heát thaûy phaùp moãi moãi töï töôùng khoâng; vì vaäy neân goïi laø töï töôùng khoâng. Hoûi: Neáu heát thaûy phaùp moãi moãi töï töôùng khoâng, côù sao laïi coù söï giaûng noùi? Ñaùp: Chuùng sanh ñieân ñaûo neân chaáp laáy töôùng moät, töôùng khaùc, töôùng chung, töôùng rieâng, maø sanh taâm ñaém tröôùc, vì ñeå döùt vieäc aáy neân coù söï giaûng noùi. Coù caùc nhaân duyeân nhö vaäy, goïi laø töï töôùng khoâng. 14. Nhaát thieát phaùp khoâng: Nhaát thieát phaùp laø Naêm uaån, Möôøi hai nhaäp, Möôøi taùm giôùi... caùc phaùp aáy ñeàu nhieáp vaøo caùc moân; ñoù laø heát thaûy phaùp töôùng coù: töôùng bieát, töôùng thöùc, töôùng duyeân, töôùng taêng thöôïng, töôùng nhaân, töôùng quaû, töôùng chung, töôùng rieâng, töôùng nöông töïa. Hoûi: Theá naøo laø heát thaûy phaùp töôùng coù? Ñaùp: Heát thaûy phaùp coù toát coù xaáu, coù trong coù ngoaøi, ñoái heát thaûy phaùp coù taâm sanh, neân goïi laø coù. Hoûi: Trong voâ phaùp côù sao noùi coù töôùng? Ñaùp: Neáu voâ phaùp thì khoâng goïi laø phaùp, chæ vì ngaên coù cho neân goïi laø voâ phaùp, coøn neáu thaät coù voâ phaùp, thì goïi laø coù; vì vaäy noùi heát thaûy phaùp coù töôùng. Töôùng bieát laø, khoå phaùp trí, khoå loaïi trí hay bieát Khoå ñeá; taäp phaùp trí, taäp loaïi trí hay bieát Taäp ñeá; dieät phaùp trí, dieät loaïi trí hay bieát Dieät ñeá; ñaïo phaùp trí, ñaïo loaïi trí hay bieát Ñaïo ñeá. Vaø thieän trí theá tuïc hay bieát khoå, bieát taäp, bieát dieät, bieát ñaïo; cuõng bieát hö khoâng vaø phi trí duyeân bieät (töùc laø hö khoâng voâ vi, phi traïch dieät voâ vi N.D); aáy goïi laø töôùng bieát cuûa heát thaûy phaùp. Töôùng thöùc (bieát) laø, nhaõn thöùc bieát saéc, nhó thöùc bieát tieáng, tyû thöùc

bieát muøi, thieät thöùc bieát vò, thaân thöùc bieát xuùc, yù thöùc bieát phaùp. Hay bieát maét, hay bieát saéc, hay bieát nhaõn thöùc; hay bieát tai, hay bieát tieáng, hay

bieát nhó thöùc; hay bieát muõi, hay bieát muøi, hay bieát tyû thöùc; hay bieát löôõi, hay bieát vò, hay bieát thieät thöùc; hay bieát thaân, hay bieát xuùc, hay bieát thaân thöùc; hay bieát yù, hay bieát phaùp, hay bieát yù thöùc, aáy goïi laø töôùng thöùc. Töôùng duyeân laø, nhaõn thöùc vaø phaùp töông öng vôùi nhaõn thöùc hay duyeân saéc; nhó thöùc vaø phaùp töông öng vôùi nhó thöùc hay duyeân tieáng; tyû thöùc vaø phaùp töông öng vôùi tyû thöùc hay duyeân höông; thieät thöùc vaø phaùp töông öng vôùi thieät thöùc hay duyeân vò, thaân thöùc vaø phaùp töông öng vôùi thaân thöùc hay duyeân xuùc; yù thöùc vaø phaùp töông öng vôùi yù thöùc hay duyeân phaùp. Hay duyeân nhaõn, hay duyeân saéc, hay duyeân nhaõn thöùc; hay duyeân tai, hay duyeân tieáng, hay duyeân nhó thöùc; hay duyeân tyû, hay duyeân muõi, hay duyeân tyû thöùc; hay duyeân thieät, hay duyeân vò, hay duyeân thieät thöùc; hay duyeân thaân, hay duyeân xuùc, hay duyeân thaân thöùc; hay duyeân yù, hay duyeân phaùp, hay duyeân yù thöùc, aáy goïi laø töôùng duyeân. Töôùng taêng thöôïng laø, heát thaûy phaùp höõu vi vì moãi moãi taêng thöôïng. Voâ vi phaùp cuõng coù taêng thöôïng ñoái vôùi höõu vi phaùp, aáy goïi laø töôùng taêng thöôïng. Töôùng nhaân quaû laø heát thaûy phaùp moãi moãi laøm nhaân, moãi moãi laøm quaû; aáy goïi laø töôùng nhaân quaû. Töôùng chung töôùng rieâng laø, heát thaûy phaùp moãi moãi coù töôùng chung töôùng rieâng; nhö ngöïa laø töôùng chung, traéng laø töôùng rieâng; nhö ngöôøi laø töôùng chung, neáu maát moät caùi tai, thì laø töôùng rieâng; aáy goïi laø töôùng chung töôùng rieâng. Töôùng nöông töïa laø, caùc phaùp ñeàu nöông töïa cuøng nhau; nhö caây coû nuùi soâng nöông töïa ñaát; ñaát nöông töïa nöôùc. Nhö vaäy moãi moãi nöông töïa nhau; aáy goïi laø töôùng nöông töïa. Nhö vaäy töôùng moân moät phaùp thu nhieáp heát thaûy phaùp. Laïi nöõa, moân hai phaùp thu nhieáp heát thaûy phaùp; ñoù laø phaùp saéc, voâ saéc; phaùp coù theå thaáy, khoâng theå thaáy; phaùp coù ñoái ngaïi, khoâng ñoái ngaïi; phaùp höõu laäu, voâ laäu; phaùp höõu vi, voâ vi; phaùp trong, phaùp ngoaøi; phaùp quaùn, phaùp duyeân; phaùp coù, phaùp khoâng; nhö vaäy laø caùc töôùng moân hai phaùp. Ba, boán, naêm, saùu cho ñeán töôùng moân voâ löôïng phaùp, thu nhieáp heát thaûy phaùp, caùc phaùp aáy ñeàu khoâng, nhö treân noùi. Hoûi: Neáu ñeàu khoâng, côù sao noùi caùc danh töï heát thaûy phaùp? Ñaùp: Ngöôøi phaøm phu ñoái vôùi khoâng phaùp, voâ minh ñieân ñaûo chaáp thuû töôùng, neân phaùt sanh caùc phieàn naõo aùi... nhaân phieàn naõo neân khôûi

caùc nghieäp; khôûi caùc nghieäp neân vaøo caùc ñaïo; vaøo caùc ñaïo neân thoï caùc thaân; thoï caùc thaân neân thoï caùc khoå vui; nhö taèm nhaû tô, voâ côù töï mình nhaû ra laïi töï troùi laáy mình, chòu khoå ñoát naáu. Thaùnh nhaân do löïc trí tueä thanh tònh phaân bieät heát thaûy phaùp goác ngoïn ñeàu khoâng, muoán ñoä chuùng sanh neân noùi choã chuùng sanh ñaém tröôùc laø naêm uaån, möôøi hai nhaäp, möôøi taùm giôùi; caùc ngöôi chæ vì voâ minh maø sanh naêm uaån, töï laøm töï ñaém, neáu thaùnh nhaân chæ thuyeát veà khoâng thì hoï khoâng theå ñaéc ñaïo, vì khoâng sôû nhaân, khoâng choã nhaøm chaùn. Hoûi: OÂng noùi heát thaûy khoâng, vieäc aáy khoâng ñuùng. Vì sao? Vì heát thaûy phaùp, moãi moãi nhieáp thuû töï

töôùng, nhö ñaát nhieáp thuû töôùng cöùng, nöôùc nhieáp thuû töôùng öôùt, löûa nhieáp thuû töôùng noùng, gioù nhieáp thuû töôùng ñoäng, taâm laø töôùng bieát, tueä laø töôùng bieát, nhö vaäy heát thaûy phaùp ñeàu töï ôû töôùng cuûa noù, cô sao noùi khoâng? Ñaùp: Trong ñoaïn taùnh khoâng, töï töôùng khoâng ôû treân ñaõ phaù roài, nay seõ noùi laïi: Töôùng khoâng nhaát ñònh, khoâng theå laø töôùng; nhö vaùng söõa, maät, keo, saùp... ñeàu laø töôùng ñaát, khi hôïp vôùi löûa, töï boû töôùng noù, chuyeån thaønh töôùng öôùt; vaøng, baïc, ñoàng, thieát hôïp vôùi löûa cuõng töï boû töôùng noù, bieán thaønh töôùng öôùt; nhö nöôùc gaëp laïnh thaønh baêng, ñoåi laøm töôùng ñaát; nhö ngöôøi nguû say; ngöôøi vaøo voâ taâm ñònh; caù trong baêng giaù, ñeàu khoâng taâm thöùc, boû töôùng taâm noù, khoâng giaùc tri gì; nhö tueä laø töôùng bieát, khi vaøo thaät töôùng caùc phaùp, thì khoâng coøn giaùc tri, töï boû töôùng bieát. Cho neân caùc phaùp khoâng coù töôùng nhaát ñònh. Laïi nöõa, neáu baûo caùc phaùp coù töôùng nhaát ñònh cuõng khoâng ñuùng. Vì sao? Vì nhö töôùng cuûa phaùp vò lai, khoâng neân ñi ñeán hieän taïi; neáu ñeán hieän taïi thì boû töôùng vò lai; neáu khoâng boû töôùng vò lai maø vaøo hieän taïi, thì vò lai laø hieän taïi, laø khoâng coù quaû baùo vò lai; neáu hieän taïi ñi vaøo quaù khöù, thì boû töôùng hieän taïi; neáu khoâng boû töôùng hieän taïi maø vaøo quaù khöù, thì quaù khöù laø hieän taïi. Coù caùc loãi nhö vaäy, neân bieát caùc phaùp khoâng coù töôùng nhaát ñònh. Laïi nöõa, neáu baûo phaùp höõu vi, nhaát ñònh coù ba töôùng laø sanh, truï, dieät, phaùp voâ vi cuõng coù ba töôùng laø baát sanh, baát truï, baát dieät. OÂng cho phaùp phi trí duyeân dieät trong ñôøi vò lai, (töùc laø phi traïch dieät voâ vi – N.D); aáy laø phaùp höõu vi maø khoâng coù töôùng höõu vi. Neáu oâng cho phi trí duyeân taän laø töôùng dieät; aáy cuõng khoâng ñuùng. Vì sao? Vì voâ thöôøng dieät taän, aáy goïi laø töôùng dieät; chöù chaúng phaûi vì phi trí duyeân dieät, neân goïi laø töôùng dieät. Nhö vaäy moãi moãi khoâng coù töôùng nhaát ñònh; neáu coù töôùng nhaát ñònh maø chaúng khoâng, vieäc aáy khoâng ñuùng! Hoûi: Phaûi thaät coù phaùp, chaúng khoâng; vì phaøm phu vaø thaùnh nhaân

bieát khaùc nhau. Phaùp cuûa phaøm phu bieát laø hö voïng; phaùp cuûa thaùnh nhaân bieát laø chaân thaät; nöông thaùnh trí thaät neân boû phaùp hö voïng, khoâng theå nöông hö voïng boû hö voïng? Ñaùp: Vì phaù choã bieát cuûa phaøm phu, cho neân noùi Thaùnh trí; neáu khoâng phaùp phaøm phu thì khoâng coù phaùp Thaùnh; nhö khoâng beänh thì khoâng coù thuoác. Cho neân Kinh noùi lìa phaùp phaøm phu, thì khoâng coù phaùp Thaùnh; taùnh cuûa phaùp phaøm phu töùc laø Thaùnh phaùp. Laïi nöõa, Thaùnh nhaân ñoái vôùi caùc phaùp khoâng thuû töôùng cuõng khoâng ñaém tröôùc, vì vaäy Thaùnh phaùp laø chaân thaät; coøn phaøm phu ñoái vôùi caùc phaùp thuû töôùng vaø ñaém tröôùc, vì vaäy phaùp phaøm phu laø hö voïng. Thaùnh nhaân tuy duøng maø khoâng thuû töôùng, khoâng thuû töôùng neân khoâng coù töôùng nhaát ñònh, nhö vaäy khoâng neân caät naïn. ÔÛ ñòa vò phaøm phu ñaém phaùp neân phaân bieät laø thaùnh phaùp, laø phaøm phu phaùp; neáu ôû ñòa vò hieàn thaùnh thì khoâng phaân bieät, chæ vì döùt beänh cho chuùng sanh neân noùi laø hö laø thaät, nhö noùi: Phaät ngöõ chaúng hö chaúng thaät, chaúng troùi chaúng

môû, chaúng moät chaúng khaùc. Theá neân khoâng phaân bieät, thanh tònh nhö hö khoâng. Laïi nöõa, neáu phaùp chaúng ñeàu khoâng, thì chaúng neân noùi khoâng lyù luaän laø töôùng ngöôøi trí; cuõng chaúng neân noùi khoâng laõnh thoï, khoâng ñaém tröôùc, khoâng choã nöông töïa, khoâng, voâ töôùng, voâ taùc laø chaân phaùp. Hoûi: Neáu heát thaûy phaùp khoâng, thì chính ñoù cuõng laø thaät, côù sao noùi khoâng thaät? Ñaùp: Neáu heát thaûy phaùp khoâng, giaû söû cho noù laø coù phaùp, thì noù ñaõ vaøo trong heát thaûy phaùp bò phaù; neáu cho noù laø khoâng phaùp, thì khoâng neân vaán naïn. Hoûi: Neáu “heát thaûy phaùp khoâng” laø thaät, sao trong tam taïng Phaät phaàn nhieàu noùi voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ, nhö Kinh noùi: “Phaät baûo caùc Tyø-kheo, Ta noùi phaùp cho caùc oâng, goïi laø ñeä nhaát nghóa khoâng. Theá naøo laø Ñeä nhaát nghóa khoâng? Maét sanh khoâng töø ñaâu laïi, dieät khoâng ñi veà ñaâu, chæ coù nghieäp cuûa nghieäp quaû baùo, chöù ngöôøi laøm laø khoâng theå coù ñöôïc; tai, muõi, löôõi, thaân, yù, cuõng nhö vaäy”. Trong ñaây neáu noùi sanh khoâng töø ñaâu ñeán, dieät khoâng ñi veà ñaâu, thöôøng phaùp laø khoâng theå coù ñöôïc, cho neân voâ thöôøng, chæ coù nghieäp vaø nghieäp quaû baùo, maø ngöôøi laøm laø khoâng theå coù ñöôïc; aáy laø ñeä nhaát nghóa khoâng trong phaùp Thanh vaên, côù sao noùi heát thaûy phaùp khoâng? Ñaùp: Chaáp ta laø coäi goác cuûa heát thaûy phieàn naõo, tröôùc chaáp naêm uaån laøm ta, sau chaáp ngoaïi vaät laøm cuûa ta. Vì bò caùi ta troùi buoäc neân sanh tham, giaän; nhaân tham giaän neân khôûi nghieäp, nhö Phaät noùi: Khoâng ngöôøi laøm laø phaù chaáp ta trong heát thaûy phaùp. Neáu noùi maét sanh khoâng töø ñaâu

ñeán, dieät khoâng ñi veà ñaâu, töùc laø noùi maét voâ thöôøng; neáu voâ thöôøng töùc laø khoå, khoå töùc laø khoâng ta, khoâng cuûa ta. Ta, cuûa ta khoâng coù, neân taâm khoâng ñaém tröôùc heát thaûy phaùp. Vì taâm khoâng ñaém tröôùc, neân khoâng sanh kieát söû. Khoâng sanh kieát söû, thì caàn gì noùi khoâng. Vì vaäy trong tam taïng phaàn nhieàu noùi voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ, maø khoâng noùi nhieàu veà heát thaûy phaùp khoâng. Laïi nöõa, chuùng sanh tuy nghe Phaät noùi voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ, maø cöù hyù luaän veà caùc phaùp. Vì haïng ngöôøi aáy neân môùi noùi caùc phaùp khoâng; neáu khoâng ta cuõng khoâng cuûa ta, aáy töùc laø vaøo nghóa khoâng. Hoûi: Côù sao Phaät noùi coù nghieäp coù quaû baùo; neáu coù nghieäp coù quaû baùo aáy thì chaúng khoâng? Ñaùp: Phaät daïy phaùp coù hai: 1. Laø khoâng ngaõ. 2. Laø khoâng phaùp. Vì haïng ngöôøi chaáp coù caùi ta thöôøng, neân vì hoï noùi khoâng ngöôøi laøm; vì haïng ngöôøi chaáp ñoaïn dieät, neân vì hoï maø noùi coù nghieäp, coù quaû baùo. Neáu ngöôøi nghe noùi khoâng ngöôøi laøm trôû laïi rôi vaøo chaáp ñoaïn dieät, neân vì hoï noùi coù nghieäp, coù nghieäp quaû baùo. Naêm uaån coù theå taïo nghieäp maø khoâng ñi ñeán ñôøi sau, nhaân naêm uaån naøy töông tuïc sanh naêm uaån khaùc thoï nghieäp quaû baùo. Cho neân noùi thoï nghieäp quaû baùo; nhö meï vaø con thaân tuy khaùc maø coù nhaân duyeân lieân heä neân meï uoáng thuoác maø con laønh beänh. Nhö vaäy naêm uaån ñôøi nay, ñôøi sau tuy khaùc nhau maø nhaân duyeân cuûa nghieäp toäi phöôùc töông tuïc, neân töø Naêm uaån ñôøi nay taïo quaû baùo Naêm uaån ñôøi sau. Laïi

nöõa, coù ngöôøi tìm caàu töôùng caùc phaùp vaø ñaém vaøo moät phaùp hoaëc coù hoaëc khoâng; hoaëc thöôøng hoaëc voâ thöôøng. Vì ñaém phaùp neân phaùp mình thì öa, phaùp ngöôøi thì gheùt, maø khôûi nghieäp aùc. Phaät vì haïng ngöôøi ñoù neân noùi caùc phaùp khoâng. Caùc phaùp khoâng thì khoâng coù phaùp. Vì sao? Vì phaùp ñaùng öa hay sanh kieát söû, sanh kieát söû thì laøm nhaân duyeân cho voâ minh; neáu sanh voâ minh, laøm sao maø thaät ñöôïc, aáy laø phaùp khoâng. Laïi nöõa, chuùng sanh coù hai haïng: 1. Haïng ñaém theá gian 2. Haïng caàu ra khoûi theá gian. Haïng caàu ra khoûi theá gian coù thöôïng, trung, haï. Thöôïng laø haïng lôïi caên, coù ñaïi taâm caàu Phaät ñaïo; trung laø haïng trung caên, caàu Bích-chi Phaät ñaïo; haï laø haïng ñoän caên, caàu Thanh vaên ñaïo. Vì haïng ngöôøi caàu Phaät ñaïo maø noùi saùu Ba-la-maät vaø phaùp khoâng; vì haïng caàu Bích-chi

Phaät maø noùi möôøi hai nhaân duyeân vaø phaùp ñoäc haønh; vì haïng caàu Thanh vaên ñaïo, maø noùi chuùng sanh khoâng vaø boán chaân ñeá. Haøng Thanh vaên sôï gheùt sanh töû, nghe noùi chuùng sanh khoâng vaø Boán chaân ñeá, voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ, khoâng hyù luaän caùc phaùp; nhö nai trong voøng vaây bò truùng teân ñoäc, chæ moät möïc caàu thoaùt, khoâng coøn nghó gì khaùc hôn. Haïng Bích-chi Phaät tuy chaùn giaø, beänh, cheát, vaãn coøn coù theå moät phaàn quaùn nhaân duyeân thaâm saâu vaø coù theå moät phaàn ñoä chuùng sanh; ví nhö con teâ giaùc ôû trong voøng vaây, tuy bò truùng teân ñoäc vaãn coøn coù theå quyeán luyeán con noù. Boà-taùt tuy chaùn giaø, beänh, cheát, vaãn coù theå quaùn thaät töôùng caùc phaùp; cöùu xeùt saâu toät vaøo Möôøi hai nhaân duyeân, thoâng ñaït phaùp khoâng, vaøo voâ löôïng phaùp taùnh; ví nhö voi baïch höông chuùa, ôû trong voøng vaây thôï saên, tuy bò teân baén vaãn nhìn xem ngöôøi thôï saên, taâm khoâng sôï haõi, laïi ñem keû tuøy tuøng böôùc ñi an oån. Vì vaäy, trong Tam taïng khoâng noùi nhieàu veà phaùp khoâng. Hoaëc coù keû Phaïm-chí lôïi caên, tìm thaät töôùng caùc phaùp, khoâng chaùn giaø, beänh, cheát, ñaém caùc thöù phaùp töôùng. Phaät vì haïng aáy neân noùi phaùp khoâng. Ñoù laø ñoái vôùi Tieân ni Phaïm-chí, Phaät khoâng noùi Naêm uaån töùc laø thaät, cuõng khoâng noùi lìa naêm uaån laø thaät. Laïi ñoái vôùi Phaïm-chí Cöôõng Luaän, Phaät ñaùp: Trong phaùp Ta khoâng thoï nhaän coù vaø khoâng, côù sao oâng luaän coù vaø khoâng, aáy laø phaùp hyù luaän, choã sanh ra kieát söû. Laïi, kinh Ñaïi Khoâng trong Taïp A-haøm noùi: Hai thöù khoâng laø chuùng sanh khoâng vaø phaùp khoâng. Trong kinh La-ñaø noùi: Saéc uaån phaù lieät phaân taùn laøm cho khoâng coù gì. Trong kinh Phieät duï noùi: Phaùp coøn neân boû, huoáng laø phi phaùp. Trong kinh Ba-la-dieân, kinh Lôïi chuùng noùi: Ngöôøi trí ñoái vôùi heát thaûy phaùp khoâng laõnh thoï, khoâng chaáp tröôùc. Neáu laõnh thoï, chaáp tröôùc phaùp thì sanh hyù luaän; neáu khoâng nöông töïa thì khoâng coù luaän gì. Caùc Thaùnh nhaân ñaéc ñaïo ñoái vôùi caùc phaùp, khoâng laáy khoâng boû. Neáu khoâng laáy boû, thì coù theå lìa heát caùc kieán chaáp. Nhö vaäy trong Tam taïng nôi nôi noùi phaùp khoâng; aáy goïi laø heát thaûy phaùp khoâng. 15. Baát khaû ñaéc khoâng: Coù ngöôøi noùi trong Naêm uaån, Möôøi hai nhaäp, Möôøi taùm giôùi, ngaõ phaùp laø thöôøng phaùp laø khoâng theå coù ñöôïc, cho neân goïi laø baát khaû

ñaéc khoâng. Coù ngöôøi noùi: Trong caùc nhaân duyeân caàu thaät phaùp khoâng theå coù ñöôïc; nhö trong naêm ngoùn tay, tìm naém tay khoâng theå coù ñöôïc, cho neân

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 31 150

goïi laø baát khaû ñaéc khoâng. Coù ngöôøi noùi: Heát thaûy phaùp vaø nhaân duyeân roát raùo khoâng theå coù ñöôïc, cho neân goïi laø baát khaû ñaéc khoâng. Hoûi: Côù sao goïi laø baát ñaéc khaû khoâng? Vì trí löïc keùm, neân khoâng theå coù ñöôïc; hay vì thaät khoâng, neân khoâng theå coù ñöôïc? Ñaùp: Caùc phaùp thaät khoâng, cho neân khoâng theå coù ñöôïc, chaúng phaûi do trí löïc keùm. Hoûi: Neáu nhö vaäy, vôùi roát raùo khoâng, töï töôùng khoâng, khoâng khaùc; sao nay coøn noùi laïi baát khaû ñaéc khoâng? Ñaùp: Neáu ngöôøi nghe noùi caùc khoâng treân laø hoaøn toaøn khoâng coù, trong loøng sôï seät nghi hoaëc, nay noùi lyù do khoâng laø vì tìm khoâng theå coù ñöôïc; ñeå döùt choã nghi sôï cho hoï, neân Phaät daïy baát khaû ñaéc khoâng. Vì côù sao? Vì Phaät daïy, Ta töø khi môùi phaùt taâm cho ñeán khi thaønh Phaät, vaø möôøi phöông Phaät, ñoái vôùi trong heát thaûy phaùp, tìm thaät taùnh khoâng theå coù ñöôïc; aáy goïi laø baát khaû ñaéc khoâng. Hoûi: Vieäc gì baát khaû ñaéc? Ñaùp: Heát thaûy phaùp cho ñeán Voâ dö Nieát-baøn khoâng theå coù ñöôïc, cho neân goïi laø baát khaû ñaéc khoâng. Laïi nöõa, haønh giaû ngoä ñöôïc baát khaû ñaéc khoâng aáy, thì khoâng bò Ba ñoäc, Boán doøng, Boán troùi, Naêm trieàn caùi, Saùu aùi, Baûy söû, Taùm taø, Chín kieát, Möôøi aùc, caùc teä aùc caáu nhieãm, troùi buoäc; vì khoâng theå coù ñöôïc, neân goïi laø baát khaû ñaéc khoâng. Hoûi: Neáu nhö vaäy, tu haønh baát khaû ñaéc khoâng, thì ñaéc phaùp gì? Ñaùp: Ñaéc giôùi, ñònh, tueä, ñaéc Boán quaû Sa-moân, Naêm caên, Naêm chuùng voâ hoïc (naêm uaån voâ laäu – N.D), Saùu xaû phaùp, Baûy giaùc chi, Taùm Thaùnh ñaïo phaàn, Chín thöù ñeä ñònh, Möôøi phaùp voâ hoïc (baäc voâ hoïc A- la-haùn thaønh töïu möôøi phaùp voâ hoïc: Voâ hoïc chaùnh kieán, voâ hoïc chaùnh tö duy, voâ hoïc chaùnh ngöõ, voâ hoïc chaùnh nghieäp, voâ hoïc chaùnh maïng, voâ hoïc chaùnh tinh taán, voâ hoïc chaùnh nieäm, voâ hoïc chaùnh ñònh, voâ hoïc chaùnh giaûi thoaùt, voâ hoïc chaùnh trí – N.D), nhö vaäy laø ñöôïc phaùp Thanh vaên. Neáu coù ñöôïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì ñaày ñuû saùu Ba-la-maät, vaø coâng ñöùc Möôøi ñòa. Hoûi: Treân kia noùi heát thaûy phaùp cho ñeán Nieát-baøn laø khoâng theå coù ñöôïc, sao nay noùi ñöôïc giôùi, ñònh, tueä cho ñeán coâng ñöùc Möôøi ñòa? Ñaùp: Phaùp aáy tuy ñöôïc, ñeàu ñöa tôùi baát khaû ñaéc khoâng. Vì khoâng laõnh thoï chaáp tröôùc aáy, neân goïi laø baát khaû ñaéc; vì laø phaùp voâ vi, neân goïi laø baát khaû ñaéc; vì laø thaùnh ñeá, neân goïi laø baát khaû ñaéc; vì laø ñeä nhaát nghóa ñeá, neân goïi laø baát khaû ñaéc. Thaùnh nhaân tuy ñöôïc caùc coâng ñöùc nhöng vì

vaøo Voâ dö Nieát-baøn, neân khoâng cho laø ñöôïc; coøn phaøm phu thì cho laø ñöôïc lôùn; nhö con sö töû tuy coù laøm khoâng töï cho laø laï, caùc loaøi khaùc thaáy cho laø hy höõu. Thaùnh nhaân tuy coù ñaéc maø khoâng cho laø ñöôïc; aáy goïi laø baát khaû ñaéc khoâng. 16, 17, 18. Voâ phaùp khoâng, höõu phaùp khoâng, voâ phaùp höõu phaùp khoâng: Voâ phaùp khoâng laø, coù ngöôøi noùi: Voâ phaùp töùc laø phaùp ñaõ

dieät. Phaùp dieät aáy laø khoâng, neân goïi laø voâ phaùp khoâng. Höõu phaùp khoâng laø caùc phaùp nhaân duyeân hoøa hôïp sanh, cho neân coù phaùp. Höõu phaùp aáy khoâng coù, neân goïi laø höõu phaùp khoâng. Voâ phaùp höõu phaùp khoâng laø tìm töôùng voâ phaùp höõu phaùp khoâng theå coù ñöôïc; aáy laø voâ phaùp höõu phaùp khoâng. Laïi nöõa, quaùn voâ phaùp höõu phaùp khoâng, cho neân goïi laø voâ phaùp höõu phaùp khoâng. Laïi nöõa, haønh giaû quaùn caùc phaùp sanh, dieät, hoaëc höõu moân, hoaëc voâ moân; ñoái sanh moân thì sanh möøng, ñoái dieät moân thì sanh lo. Haønh giaû quaùn phaùp sanh khoâng, thì dieät taâm möøng; quaùn phaùp dieät khoâng, thì dieät taâm lo. Vì côù sao? Vì sanh khoâng ñöôïc gì, dieät khoâng maát gì. Vì ñeå tröø theá gian tham öu neân goïi laø voâ phaùp höõu phaùp khoâng. Laïi nöõa, trong Möôøi taùm khoâng, ba phaåm khoâng ñaàu phaù heát thaûy phaùp, ba phaåm khoâng sau cuõng phaù heát thaûy phaùp: Höõu phaùp khoâng, phaù heát thaûy phaùp khi sanh, khi truï; voâ phaùp khoâng, phaù heát thaûy phaùp khi dieät; voâ phaùp höõu phaùp khoâng, phaù chung caû sanh dieät moät luùc. Laïi nöõa, coù ngöôøi noùi: Phaùp quaù khöù vò lai khoâng, aáy goïi laø voâ phaùp khoâng; phaùp hieän taïi vaø phaùp voâ vi khoâng, aáy goïi laø höõu phaùp khoâng. Vì côù sao? Vì phaùp quaù khöù dieät maát, bieán dò quy veà khoâng; phaùp vò lai nhaân duyeân chöa hoøa hôïp, chöa sanh, chöa coù, chöa xuaát, chöa khôûi, vì vaäy neân goïi laø voâ phaùp. Quaùn bieát phaùp hieän taïi vaø phaùp voâ vi hieän coù, aáy laø höõu phaùp. Caû hai phaùp ñoù ñeàu khoâng, neân goïi laø voâ phaùp höõu phaùp khoâng. Laïi nöõa, coù ngöôøi noùi: Phaùp voâ vi khoâng sanh, truï, dieät, aáy goïi laø voâ phaùp; phaùp höõu vi coù sanh truï, dieät, aáy goïi laø höõu phaùp. Caùc khoâng nhö vaäy, goïi laø voâ phaùp höõu phaùp khoâng. AÁy laø Boà-taùt muoán an truï noäi khoâng cho ñeán voâ phaùp höõu phaùp khoâng, neân hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.